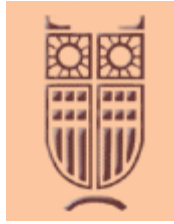

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

**Μακροχρόνια ανεργία και ενεργητικές πολιτικές ένταξης των μακροχρόνια
ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας**

Διπλωματική εργασία

Νίκος Τόλιζας

ΑΘΗΝΑ, 2025

Τριμελής Επιτροπή

Μαρία Καραμεσίνη, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Κωνσταντίνος Δημουλάς, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Απόστολος Καψάλης, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Νίκος Τόλιζας, 2025

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται στον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν με οποιονδήποτε τρόπο στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Το Πάντειο Πανεπιστήμιο, το οποίο διαχρονικά παρέχει πρόσβαση σε δωρεάν και υψηλού επιπέδου σπουδές. Την επιβλέπουσα Καθηγήτριά μου κα Μαρία Καραμεσίνη για την αμέριστη επιστημονική και συμβουλευτική καθοδήγηση που μου προσέφερε. Επίσης, όλους τους διδάσκοντες στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για τις γνώσεις που αποκόμισα από την συνεργασία μας. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου για τη συνεχή υποστήριξή τους και την υπομονή τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 1: Θεωρίες της ανεργίας και οι επιπτώσεις της	10
i) Θεωρητικές προσεγγίσεις της ανεργίας.....	10
ii) Οι επιπτώσεις της ανεργίας	11
Κεφάλαιο 2: Η εξέλιξη του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα... 14	
Κεφάλαιο 3: Η εξέλιξη της απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας	30
Κεφάλαιο 4: Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και μακροχρόνια ανεργία.....	37
i) Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στην περίπτωση της Ελλάδας	37
ii) Οι ενεργητικές πολιτικές του ελληνικού δημόσιου φορέα απασχόλησης, σχετικά με την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας.....	45
Συμπεράσματα	61
Βιβλιογραφία	63

Πίνακες

Πίνακας 1. Κοινοί άνεργοι: συνολικός αριθμός και ανά φύλο, ηλικιακή κατηγορία, εκπαιδευτικό επίπεδο και υπηκοότητα	15
Πίνακας 2. Μακροχρόνια άνεργοι: συνολικός αριθμός και ανά φύλο, ηλικιακή κατηγορία, εκπαιδευτικό επίπεδο και υπηκοότητα.....	18
Πίνακας 3. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων ανά περιφέρεια	24
Πίνακας 4. Αριθμός κοινών ανέργων: σύνολο και ανά φύλο	25
Πίνακας 5. Αριθμός μακροχρόνια ανέργων: σύνολο, ανά φύλο και ανά εκπαιδευτικό επίπεδο	26
Πίνακας 6. Ετήσια μεγέθη της συνολικής απασχόλησης	31
Πίνακας 7. Ετήσια μεγέθη της μισθωτής απασχόλησης.....	32
Πίνακας 8. Προγράμματα Ε.Π.Α. της Δ.ΥΠ.Α. με στόχευση στη μακροχρόνια ανεργία	58

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των ανέργων	19
Διάγραμμα 2. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά φύλο, επί του συνόλου αυτών ...	20
Διάγραμμα 3. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά ηλικιακή κατηγορία, επί του συνόλου αυτών.....	21
Διάγραμμα 4. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, επί του συνόλου αυτών.....	22
Διάγραμμα 5. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά υπηκοότητα, επί του συνόλου αυτών	23
Διάγραμμα 6. Διαγραμματική απεικόνιση της μακροχρόνιας ανεργίας	26
Διάγραμμα 7. Ετήσιοι απόλυτοι αριθμοί της ελληνικής μακροχρόνιας ανεργίας.....	28
Διάγραμμα 8. Διαγραμματική απεικόνιση των ετήσιων ροών της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα	31

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη αναλύει το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα, καθώς και τις πολιτικές ένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας. Εστιάζοντας στην καταγραφή και ανάλυση των πολιτικών που εφαρμόζει ο ελληνικός δημόσιος φορέας απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), για την αντιμετώπιση του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας, εξετάζουμε τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας των πολιτικών αυτών και στη συνέχεια κατά πόσον και με ποιους τρόπους αυτές ανταποκρίνονται στην πρόκληση της μακροχρόνιας ανεργίας. Προηγείται μια εκτενής αναφορά στα στοιχεία της ελληνικής ανεργίας και απασχόλησης, δεικτών κομβικών για την ενδελεχή κατανόηση των κρατικών Ε.Π.Α. (ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης) και των επιδράσεών τους. Για τους σκοπούς της έρευνάς μας θα βασιστούμε κυρίως στην ανάλυση των προγραμμάτων (κλειστών και ανοιχτών) τα οποία βρίσκονται αναρτημένα στον ιστότοπο της Δ.ΥΠ.Α. Από την ανάλυση μας συμπεραίνουμε ότι οι ενεργητικές πολιτικές του ελληνικού δημόσιου φορέα απασχόλησης έχουν στις στοχεύσεις τους τη μακροχρόνια ανεργία, (οργανωτικά και ποσοτικά) και ανταποκρίνονται στον σκοπό της δημιουργίας τους, που είναι να συμβάλλουν στη μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας, έχοντας περιθώρια περαιτέρω βελτιώσεων.

Abstract

This study investigates the phenomenon of long-term unemployment in Greece, as well as the policies for the integration of the long-term unemployed into the Greek labour market. Focusing on a review of the policies implemented by Greece's public employment agency (DYPA) to address the phenomenon of long-term unemployment, we examine the structure and operation of such policies, before going on to assess whether and how they effectively respond to the challenge of long-term unemployment. The analysis is supported by extensive data on unemployment and employment, as key indicators enabling an in-depth understanding of the State's active employment policies and their impact. For the purposes of our research, we will mainly rely on an analysis of the programmes (closed and current) posted on the DYPA website. The study concludes with the finding that the active policies of the Greek public employment agency do target long-term unemployment (in both organisational and quantitative terms) and do serve their goal of helping to reduce long-term unemployment, although there is room for improvement.

Εισαγωγή

Κύριος στόχος της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας και των πολιτικών ένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας. Συγκριμένα, θα εστιάσουμε στην καταγραφή των πολιτικών που εφαρμόζει ο ελληνικός δημόσιος φορέας απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) σχετικά με την καταπολέμηση του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας. Για τον σκοπό αυτό θα βασιστούμε στην ανάλυση των προγραμμάτων (κλειστών και ανοιχτών) τα οποία βρίσκονται αναρτημένα στον ιστότοπο της Δ.ΥΠ.Α. και τα οποία έχουν ως βασική στόχευσή τους την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Οι αριθμοί της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα είναι διαχρονικά υψηλοί. Με τις αλλεπάλληλες κρίσεις όμως που δοκιμάζουν τη χώρα (οικονομική, πανδημική, ενεργειακή) αυξήθηκαν περαιτέρω. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και της Δ.ΥΠ.Α., η μακροχρόνια ανεργία από το 2021 και έπειτα αποκλιμακώνεται ακολουθώντας παρόμοια εξέλιξη με αυτήν της κοινής ανεργίας. Παρά την παρατηρούμενη τάση αποκλιμάκωσης, συνεχίζει να είναι υψηλή και να αποτελεί οξύ κοινωνικό πρόβλημα, αν αναλογιστούμε ότι κατά το 2023 το ήμισυ του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας ανήκουν στην ομάδα των μακροχρόνια ανέργων, με το αριθμό τους να υπολογίζεται κοντά στο μισό εκατομμύριο.

Στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης γίνεται μια συνοπτική αναφορά στο φαινόμενο της ανεργίας, στις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις που υπάρχουν σήμερα σχετικά με αυτό, καθώς και στις επιπτώσεις που αυτό επιφέρει σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η αριθμητική εξέλιξη της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα με βάση δεδομένα της Δ.ΥΠ.Α. και της Eurostat.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η εξέλιξη των ροών απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας.

Τέλος, το τέταρτο και κύριο μέρος της παρούσας μελέτης είναι αφιερωμένο στις ενεργητικές πολιτικές ένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται οι βασικές ενεργητικές πολιτικές με τις οποίες η Δ.ΥΠ.Α. προσπαθεί να καταπολεμήσει το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας, εντάσσοντας τους μακροχρόνια ανέργους στην αγορά εργασίας.

Κεφάλαιο 1: Θεωρίες της ανεργίας και οι επιπτώσεις της

ι) Θεωρητικές προσεγγίσεις της ανεργίας

Η ανεργία αποτελεί μια ιστορικά διακριτή μορφή υποαπασχόλησης, που εμφανίστηκε με την εκβιομηχάνιση των τελευταίων δεκαετιών του 19ου αιώνα. Είναι ένα πολύμορφο και ετερογενές φαινόμενο, εφόσον πηγάζει από διαφορετικά αίτια και επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο τη ζωή των ατόμων ανάλογα με τη συχνότητα, τη διάρκεια και τη θέση της στην επαγγελματική τους διαδρομή. Οι θεωρίες της ανεργίας παρέχουν διαφορετικές ερμηνείες για τα αίτιά της και προτείνουν διαφορετικές πολιτικές αντιμετώπισής της¹. Η ανεργία ταξινομείται κυρίως με βάση τις αιτίες που την προκαλούν. Έτσι, διακρίνεται σε ανεργία τριβής, διαρθρωτική ανεργία, εποχική ανεργία, ανεργία ελλειπών ζήτησης και τεχνολογική ανεργία. Επιπρόσθετα η ανεργία ταξινομείται σε σχέση με τη χρονική της διάρκεια (κοινή, μακροχρόνια, πολύ μακροχρόνια κ.ά.)².

Αρχικά η νεοκλασική θεωρία της αγοράς εργασίας έχει σημείο εκκίνησης το ιδεατό μοντέλο μιας πλήρως ανταγωνιστικής αγοράς εργασίας, που εξασφαλίζει την πλήρη απασχόληση του εργατικού δυναμικού και στο οποίο η όποια ανεργία υπάρχει είναι εκούσια. Βάσει αυτής της θεώρησης, τα είδη ανεργίας που μπορεί να προκύψουν είναι διαρθρωτική, τριβής, τεχνολογική, εποχική, ατελειών της αγοράς εργασίας (συλλογικές διαπραγματεύσεις, ισχυρά συνδικαλιστικά σωματεία, νομοθετικές ρυθμίσεις κατώτατου μισθού, υψηλών επιδομάτων κ.ά.)³ Έτσι, η διευρυμένη έννοια της διαρθρωτικής ανεργίας παραπέμπει σήμερα στην ανεργία που προκύπτει από το σύνολο των «ατελειών» της αγοράς εργασίας (πληροφόρησης, κινητικότητας, ανταγωνισμού), είτε αυτές είναι εγγενείς είτε παράγονται από τους θεσμούς και τις επιπτώσεις τους στη λειτουργία της αγοράς. Το επίπεδο του μισθού καθορίζει το ύψος της απασχόλησης στο βραχυχρόνιο διάστημα. Όταν αφεθούν να λειτουργήσουν

1 Καραμεσίνη Μαρία, Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. σελ. 21-27.

2 Δεδουσόπουλος Απόστολος (2000). *Η κρίση στην Αγορά Εργασίας: Ρύθμιση - Ευελιξίες - Απορρύθμιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

3 Levine Linda (2013). *The Increase in Unemployment Since 2007: Is It Cyclical or Structural?*, Congressional Research Service.

απρόσκοπτα οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης, τότε η αγορά εργασίας ισορροπεί στο σημείο πλήρους απασχόλησης και η όποια ανεργία παραμένει είναι εκούσια⁴.

Στον αντίποδα της νεοκλασικής θεώρησης αναπτύχθηκε η κεϋνσιανή θεωρία, η οποία υποστηρίζει ότι η εκούσια ανεργία μπορεί να περιοριστεί μέσω της αύξησης της ενεργής ζήτησης, που εξ ορισμού θα συμπαρασύρει την παραγωγή και την απασχόληση. Το κράτος οφείλει να παρεμβαίνει για την επίτευξη της πλήρους απασχόλησης ασκώντας τόσο επεκτατική μακροοικονομική πολιτική, όσο και πολιτική αναδιανομής του εισοδήματος και του πλούτου που αυξάνουν την ενεργή ζήτηση⁵.

ii) Οι επιπτώσεις της ανεργίας

Η ανεργία είναι ένα κοινωνικό-οικονομικό φαινόμενο με πολύπλευρες επιπτώσεις στην οικονομία, την κοινωνία και το άτομο⁶.

Η ανεργία οδηγεί σε ατελή αξιοποίηση των παραγωγικών δυνατοτήτων της κοινωνίας, με αποτέλεσμα χαμηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης και μείωση του συνολικού βιοτικού επιπέδου. Σχετικά με τις κοινωνικές του επιδράσεις, το φαινόμενο της ανεργίας δρα αποσυνθετικά αφού διαρρηγνύει τον κοινωνικό ιστό, πλήττοντας κυρίως τα άτομα χαμηλού εκπαιδευτικού και εισοδηματικού επιπέδου⁷ και παρουσιάζει ισχυρή συσχέτιση με το φαινόμενο της φτώχειας⁸. Οι άνεργοι και δη οι μακροχρόνιοι χάνουν το αίσθημα του ανήκειν σε μια ομάδα⁹. Επιπρόσθετα στην περίπτωση της Ελλάδας το φαινόμενο της ανεργίας αποτελεί και την κύρια αιτία για τη φυγή (brain drain) ενός μεγάλου μέρους Ελλήνων ανώτατης εκπαίδευσης στο

4 Καραμεσίνη Μαρία, Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Αθήνα: Κάλλιππος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ. 21-27.

5 Καραμεσίνη Μαρία, Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Αθήνα: Κάλλιππος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ. 52-55.

6 Karur, Radhika (2022). *Understanding Unemployment as a Social Problem*. Working Paper.

7 Πετράκη Μαρία & Υφαντόπουλος Γιάννης (Ιούνιος 2015). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί Δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, τ. 4, σελ. 13-17.

8 Saunders Peter (December 2002). *The direct and indirect effects of unemployment on poverty and inequality*. The Social Policy Research Centre Discussion Paper No. 118.

9 Παναγιωτόπουλος Νίκος (2004). *Η βία της ανεργίας και η οδύνη των ανέργων*, περιοδικό Σύγχρονη Εκπαίδευση, τεύχος 135 σελ. 53-54. Καραμεσίνη Μαρία (2007). *Η Απορρόφηση των Πτυχιούχων Πανεπιστημίου στην Αγορά Εργασίας. Πανελλαδική Έρευνα στους Αποφοίτους των ετών 1998-2000* Εκδόσεις Διόνικος, σελ.16-17, 37-38.

εξωτερικό, αποδυναμώνοντας τη χώρα από ένα αξιόλογο μέρος του επιστημονικού δυναμικού της¹⁰.

Σε ατομικό επίπεδο η ανεργία επιδρά αρνητικά και στη σωματική υγεία του ατόμου. Η οικονομική δυσπραγία που προκαλείται μέσω της ανεργίας, ιδιαίτερα όταν αυτή είναι μακροχρόνια, δημιουργεί άτομα ανήμπορα να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Προκαλείται δηλαδή, έντονο πρόβλημα σχετικά με τη διαδικασία της διαβίωσης και της βιολογικής αναπαραγωγής των ατόμων, λόγω έλλειψης των απαραίτητων υλικών πόρων. Οι μακροχρόνια άνεργοι, εξαιτίας της κακής τους οικονομικής κατάστασης, τρέφονται με χαμηλής διατροφικής αξίας προϊόντα, μια διατροφή η οποία, σε συνάρτηση με το άγχος που βιώνουν, τους οδηγεί συχνά στο να αναπτύξουν σωματικές ασθένειες όπως παχυσαρκία, διαβήτη, καρδιαγγειακά και λοιπά νοσήματα¹¹.

Εκτός των σημαντικών αρνητικών επιπτώσεων που επιφέρει η ανεργία στην σωματική υγεία των ατόμων, προκαλεί οδυνηρότερες συνέπειες στην ψυχική υγεία των ανθρώπων. Συγκεκριμένα, οι άνεργοι βιώνουν ποικίλα αρνητικά συναισθήματα όπως: ματαίωση, θυμό, θλίψη, απαισιοδοξία, μείωση της αυτοεκτίμησής τους και της ικανοποίησης από τη ζωή τους, με αποτέλεσμα να οδηγούνται σοβαρές ψυχικές διαταραχές, όπως αυτή της κατάθλιψης και ακόμα οδυνηρότερες. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο στιγματισμός και η ψυχολογική πίεση φαίνεται να είναι μεγαλύτεροι για τους άνδρες από ό,τι για τις γυναίκες, ίσως και λόγω των διαφορετικών κοινωνικών ρόλων που οι γυναίκες επιτελούν (άνδρας υπεύθυνος για τους πόρους της οικογένειας-γυναίκα υπεύθυνη για τις οικιακές εργασίες)¹². Η ανεργία πλήττει κυρίως τους

10 Από το 2010 μέχρι το 2013 κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης, πάνω από 150.000 Έλληνες μετανάστευσαν σε περισσότερες από 70 χώρες του κόσμου. Βλ. σχετικά Καυκά Κυριακή, (2015). *Η φυγή των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό*, Intelligent Deep Analysis, <http://www.indepanalysis.gr/analyseis/arhra/h-fygh-newn-episthmonwn-sto-exwteriko>.

11 Herbig, Britta & Dragan, Nico (June 2013). *Health in the long-term unemployed*. Deutsches Ärzteblatt International, 110(23-24). Sumner, Rachel & Gallagher Stephen (2017) *Unemployment as a chronic stressor: A systematic review of cortisol studies*, University of Gloucestershire, Psychology & Health.

12 Κατσορίδας Δημήτρης & Λεχουρίτης Γιώργος (2010). *Οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της ανεργίας*, Εγκέφαλος, Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής, <http://www.encephalos.gr/full/47-4-05g.htm>. Μπούρας Γεώργιος & Λυκούρας Ελευθέριος (2011), *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία*. Εγκέφαλος, Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής. <http://www.encephalos.gr/48-2-02g.htm>. Φατούρου Μίκα (2010) *Εργασία και ανεργία: ψυχολογικές επιπτώσεις*, Εγκέφαλος, Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής <http://www.encephalos.gr/full/47-4-04g.htm> _Goldsmith, Arthur, Veum, Jonathan, Darity, William, (1996), The psychological impact of unemployment and joblessness, *The Journal of Socio-Economics*, 25, σελ. 333-358.

οικονομικά ευάλωτους, τους μετανάστες, τους νέους και τους ψυχικά νοσούντες. Τέλος να αναφέρουμε ότι όσο πιο παρατεταμένη είναι η ανεργία τόσο βαρύτερες και οι συνέπειες αυτής¹³.

13 Bandura, Albert (1977). *Self- efficacy: toward a unifying theory of behavioral change*, Psychological Review, 84 σελ. 191-215. Kassenboehmer, Sonia., Haisken- DeNew, John (2008). *You're fired! The casual negative effect of unemployment on life satisfaction*, Ruhr Economic Papers, no 63, σελ. 1-29. Καρακιουλάφη Χριστίνα, Σπυριδάκης Μάνος Γιαννακοπούλου Ελένη, Καραλής Δημήτρης Σώρος Γιώργος (Οκτώβριος 2014) *Ανεργία και εργασιακή επισφάλεια, διαστάσεις και επιπτώσεις σε καιρό κρίσης*. ΙΝΕ Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων. Mathers, Colin & Schofield, Deborah, (1998), The health consequences of unemployment: the evidence. *Medical Journal of Australia*, σελ. 178-182.

Κεφάλαιο 2: Η εξέλιξη του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα

Στο παρόν κεφάλαιο θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας¹⁴ στην Ελλάδα και την εξέλιξη του. Στην προσπάθεια μας αυτή θα παραθέσουμε στατιστικά στοιχεία από διάφορους φορείς (Δ.ΥΠ.Α., EUROSTAT, ΜΔΑΑΕ), εξάγοντας χρήσιμα συμπεράσματα, αναλύοντας και συνδυάζοντάς τα.

Ανέκαθεν η ανεργία¹⁵ στην Ελλάδα ήταν ιδιαίτερα υψηλή. Ακόμη και σε περιόδους ικανοποιητικής μεγέθυνσης της οικονομίας, η ανεργία παρέμενε σε υψηλό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μπορεί να θεωρηθεί η περίοδος από το έτος 2000 ως το έτος 2008, όπου ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας (σε τριμηνιαία βάση και τρέχουσες τιμές) κυμαινόταν μεταξύ 1,8% και 10,3%,. Την ίδια περίοδο η ανεργία κυμαινόταν μεταξύ του 10,5% (2001) και 7,3% (2008)¹⁶.

Σχετικά με την εξέλιξη και τα χαρακτηριστικά της ανεργίας στην Ελλάδα υπάρχει εκτενής βιβλιογραφική αναφορά¹⁷.

14 Σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 4019/2011, οι μακροχρόνια άνεργοι εντάσσονται στις ειδικές ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, ευρισκόμενοι σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας, από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Βλ. *Νόμος 4019/2011*, <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/63473/nomos-4019-2011>.

15 Σήμερα, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, ως άνεργοι ορίζονται τα άτομα ηλικίας 15-74 ετών που κατά την εβδομάδα αναφοράς της έρευνας: 1) δεν ήταν απασχολούμενοι (σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό), 2) ήταν άμεσα διαθέσιμα προς εργασία, δηλαδή δήλωσαν ότι μπορούσαν να αναλάβουν μέσα σε δύο εβδομάδες την εργασία που τυχόν θα έβρισκαν, και 3) είτε αναζητούσαν ενεργά εργασία τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες⁵ είτε είχαν βρει μια εργασία που θα αναλάμβαναν μέσα στους επόμενους τρεις μήνες. Βλ. σχετικά Καραμεσίνη Μαρία & Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ. 25-26.

16 Demekas, Dimitris & Kontolemis, Zenon (1996). *Unemployment in Greece: A Survey of the Issues*, IMF Working Papers No. 91, International Monetary Fund σελ. 1, 16, 27. Bakas Dimitrios & Papapetrou Evangelia (2012). *Unemployment in Greece: Evidence From Greek Regions*, Bank of Greece, σελ. 10.

17 Μπελεγρή-Ρομπόλη Αθηνά, Μαρκάκη Μαρία, Μαρίνος Θεοχάρης, Κρητικίδης, Γιώργος (2015). *Ανεργία και Εμβάθυνση της Κρίσης (2008-2014)*, Αθήνα, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. Karafolas, Simeon, & Alexandrakis, Alexandros (2015). Unemployment Effects of the Greek Crisis: A Regional Examination. *Procedia Economics and Finance*, 19, σελ. 82-90.

Πίνακας 1. Κοινοί άνεργοι: συνολικός αριθμός και ανά φύλο, ηλικιακή κατηγορία, εκπαιδευτικό επίπεδο και υπηκοότητα (ετήσιοι μέσοι όροι)													
Έτη	Σύνολο	Φύλο		Ηλικιακή κατηγορία			Εκπαιδευτικό επίπεδο				Υπηκοότητα		
		Ανδρες	Γυναίκες	Κάτω των 30 ετών	30-54 ετών	55 ετών και άνω	Χωρίς εκπαίδ.	Έως υποχρεωτική	Β/βάθμια	Γ/βάθμια	Έλληνες	Ε.Ε.	Τρίτων χωρών
2010	599.407												
2011	700.141	297.675	402.466	196.339	438.276	65.692	8.709,5	258.794	321.921	110.716	649.187	10.114	40.839
2012	780.888	331.345	449.542	208.631	495.551	76.705	8.917,5	277.197	367.884	126.888	719.398	13.404	48.085
2013	861.643	358.119	503.523	229.969	539.429	90.744	9.982	293.628	413.146	144.884	802.566	13.443	45.632
2014	841.102	338.011	503.091	210.494	526.237	104.371	14.298	276.501	408.681	141.785	788.827	12.355	39.905
2015	833.935	327.202	506.732	196.406	521.783	115.744	21.726	261.174	400.104	150.930	778.571	12.756	42.607
2016	874.020	333.001	541.019	182.207	553.627	138.186	32.053	264.157	415.619	162.190	809.129	13.702	51.189
2017	860.659	319.059	541.599	160.168	545.245	155.204	41.524	258.583	405.435	154.282	786.858	14.152	59.648
2018	858.253	315.415	542.837	154.209	534.150	169.893	52.592	255.822	400.658	149.179	776.471	14.891	66.889
2019	918.986	335.037	583.948	157.039	566.174	196.522	74.905	272.174	419.434	152.472	811.127	19.234	88.624
2020	1.066.831	390.959	673.205	182.842	649.193	234.796	92.332	305.237	490.941	178.320	928.646	25.437	112.748
2021	1.024.400	363.573	660.827	168.800	612.655	242.952	93.595	285.045	473.063	172.697	890.950	24.434	109.016
2022	995.884	348.577	647.307	157.608	584.388	253.888	92.686	268.740	463.086	171.372	870.555	22.558	102.771
2023	950.725	329.367	621.358	149.533	543.481	257.710	91.457	248.448	446.038	164.780	828.632	21.721	100.371

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023.* www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=eksaminiaies-ektheseis-ghia-tis-ekselikseis-sto-synolo-kai-ta-kharaktiristika-ton-eghghghrammenon-anerghon&tab3.

Πριν περάσουμε στην ανάλυση των στοιχείων της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε τα στοιχεία και της κοινής ανεργίας. Ο πίνακας 1 βασίζεται σε δεδομένα της Δ.ΥΠ.Α. και παραθέτει αναλυτικά δεδομένα σχετικά με το φύλο, την ηλικιακή κατηγορία, το επίπεδο εκπαίδευσης και την υπηκοότητα των κοινών ανέργων από το 2011 έως και το 2023, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Συγκεκριμένα, παρατηρώντας τα στοιχεία του πίνακα 1 βλέπουμε ότι από το 2011 έως το 2013 η κοινή ανεργία αυξάνεται ραγδαία. Από το 2014 θα αρχίσει μια ισχυρή αποκλιμάκωσή της η οποία θα ανακοπεί κατά τα έτη 2020-2021

ένεκα και των επιδράσεων της πανδημίας covid 19, για να συνεχιστεί με ταχύτερους ρυθμούς από το 2022 και έπειτα.

Όσον αφορά το φύλο βλέπουμε ότι οι κοινές άνεργες γυναίκες είναι σταθερά περισσότερες των ανδρών σε όλα τα έτη ανάλυσης. Μάλιστα από το έτος 2020 το ποσοστό τους διπλασιάζεται έναντι των ανδρών. Δηλαδή, το γυναικείο φύλο πλήττεται δυσανάλογα από την ανεργία έναντι του ανδρικού και μάλιστα τα ποσοστά του αποκλιμακώνονται με ασθενείς ρυθμούς ακόμα και σε περιόδους οικονομικής μεγέθυνσης και ταχείας μείωσης της συνολικής ανεργίας, κατάσταση που παρατηρείται από το 2022 και έπειτα.

Ερχόμενοι στα ηλικιακά κριτήρια, βλέπουμε ότι η μεγαλύτερη αριθμητικά ομάδα κοινών ανέργων εντοπίζεται στην ηλικιακή κατηγορία των 30-54 ετών. Η συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία αποτελεί και την μεγαλύτερη δεξαμενή εργαζομένων. Η εξέλιξη της ανεργίας στην συγκεκριμένη ομάδα ανέργων ακολουθεί ανάλογη πορεία με την γενικότερη εξέλιξη της κοινής ανεργίας. Δηλαδή, ραγδαία αύξηση από το 2011 έως το 2013 και μικρή αποκλιμάκωση της από το 2014, η οποία όμως θα ανακοπεί κατά τα έτη 2020-2021, ένεκα και των επιδράσεων της πανδημίας covid 19, για να συνεχιστεί με ταχύτερους ρυθμούς από το 2022 και έπειτα.

Παρόμοια εξέλιξη με την ομάδα των 30-54 ετών θα ακολουθήσει η κοινή ανεργία και για την ηλικιακή ομάδα κάτω των 30, με την διαφορά ότι οι αριθμοί της συγκεκριμένης ομάδας είναι σημαντικά μικρότεροι εκείνης των 30-54 ετών.

Η ηλικιακή κατηγορία των 55 ετών και άνω, ενώ στην αρχή της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, αποτελούσε την τρίτη μικρότερη αριθμητικά ηλικιακή κατηγορία από τις τρεις αναφερόμενες, θα καταστεί από το 2018 η δεύτερη μεγαλύτερη αριθμητικά ομάδα ανέργων, αφήνοντας στην τρίτη θέση την ηλικιακή ομάδα κάτω των 30 ετών. Μάλιστα στα επόμενα χρόνια η διαφορά μεταξύ τους θα αυξηθεί έτι περαιτέρω, ώστε πλέον το 2023 η ανεργία της ηλικιακής ομάδας των 55 ετών και άνω, να είναι μεγαλύτερη σε ποσοστό περίπου 58%, της κατηγορίας των ανέργων κάτω των 30 ετών.

Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα των 55 ετών και άνω, η κοινή ανεργία ακολουθεί μια αυτόνομη εξέλιξη σε σχέση με τις δύο προηγούμενες ηλικιακές ομάδες αναφοράς, καθότι συνεχίζει να αυξάνεται με σταθερούς ρυθμούς από το 2011 έως και το 2018, με ακόμα ταχύτερους ρυθμούς στα έτη της πανδημίας (2020-2021), ενώ αυξάνεται οριακά ακόμα και το 2023, παρά την γενικότερη ταχεία μείωση της

ανεργίας. Δηλαδή πρόκειται για την πλέον πληττόμενη από την ανεργία ηλικιακή ομάδα αναφοράς της παρούσας μελέτης.

Ερχόμενοι στα εκπαιδευτικά κριτήρια, παρατηρούμε ότι η κατηγορία των αποφοίτων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συγκεντρώνει τον μεγαλύτερο αριθμό ανέργων. Η εξέλιξη της ανεργίας στην συγκεκριμένη ομάδα ακολουθεί ανάλογη πορεία με την γενικότερη εξέλιξη της ανεργίας. Ραγδαία αύξηση από το 2011 έως το 2013, σταδιακή αποκλιμάκωση της από το 2014, η οποία θα ανακοπεί κατά τα έτη 2020-2021 ένεκα και των επιδράσεων της πανδημίας covid 19, για να συνεχιστεί με ταχύτερους ρυθμούς από το 2023 και έπειτα.

Παρόμοια με την εξέλιξη της ανεργίας για το επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι η εξέλιξη της ανεργίας για την πρωτοβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντιθέτως στην κατηγορία άνευ εκπαίδευσης η εξέλιξη της αριθμητικής κατανομής είναι διαφορετική. Συγκεκριμένα παρατηρείται σταθερή αύξηση της ανεργίας για όλα τα έτη αναφοράς της παρούσας μελέτης. Φαίνεται λοιπόν, ότι το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο οδηγεί σε παρατεταμένη ανεργία.

Τέλος, σχετικά με το κριτήριο της υπηκοότητας παρατηρούμε ότι για όλες τις κατηγορίες υπηκόων η εξέλιξη της ανεργίας ακολουθεί παρόμοια πορεία με την γενικότερη εξέλιξη της ανεργίας.

Έχοντας αποκτήσει, στις παραπάνω γραμμές, μια κατά το δυνατόν αναλυτική εικόνα σχετικά με την εξέλιξη της κοινής ανεργίας στην Ελλάδα, θα περάσουμε στην ανάλυση των στοιχείων της μακροχρόνιας ανεργίας.

Πίνακας 2. Μακροχρόνια άνεργοι: συνολικός αριθμός και ανά φύλο, ηλικιακή κατηγορία, εκπαιδευτικό επίπεδο και υπηκοότητα

(ετήσιοι μέσοι όροι)

Έτη	Σύνολο	Φύλο		Ηλικιακή κατηγορία			Εκπαιδευτικό επίπεδο				Υπηκοότητα		
		Άνδρες	Γυναίκες	Κάτω των 30 ετών	30-54 Ετών	55 ετών και άνω	Χωρίς εκπαίδ.	Έως υπο-χρεωτική	Β/βάθμια	Γ/βάθμια	Έλληνες	Ε.Ε.	Τρίτων χωρών
2011	265.462	82.247	183.214	60.569	169.885	32.340	4.772	100.874	123.990	35.824	256.535	1.980	6.945
2012	328.972	113.446	215.526	70.334	214.353	44.014	4.515	119.444	155.604	49.101	313.530	3.511	11.653
2013	386.404	142.647	243.741	71.918	257.154	56.497	4.770	130.065	183.814	56.060	369.718	4.466	12.279
2014	443.736	160.581	283.154	79.293	262.238	64.981	6.323	145.539	197.408	63.283	426.503	4.922	12.310
2015	459.704	161.437	298.267	86.788	293.047	79.869	8.504	155.608	205.972	73.140	441.869	4.969	12.866
2016	460.166	159.415	300.750	76.142	291.272	92.750	12.790	152.788	219.408	75.179	439.385	5.334	15.445
2017	494.042	165.139	328.903	66.556	316.896	110.590	18.176	160.550	234.874	80.422	467.076	6.170	20.795
2018	486.946	159.433	327.513	57.523	308.419	121.004	23.166	157.780	229.437	76.561	455.308	6.799	24.838
2019	482.540	155.844	326.695	52.126	299.224	131.169	28.188	156.274	225.742	71.334	446.707	7.384	24.448
2020	531.392	170.546	360.846	55.906	323.121	152.360	39.719	167.598	245.916	78.158	483.539	9.401	36.897
2021	570.966	179.962	391.003	57.659	345.492	167.822	44.958	171.617	267.834	86.555	517.141	10.967	42.820
2022	537.302	166.209	371.092	48.172	318.235	170.894	44.658	158.834	252.038	81.772	486.552	10.763	39.985
2023	505.353	155.477	349.875	41.189	289.658	174.504	45.813	147.758	236.540	75.240	454.831	10.563	39.957

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=eksaminiaies-ektheseis-ghia-tis-ekselikseis-sto-synolo-kai-ta-kharaktiristika-ton-eghghrammenon-anerghon&tab3.

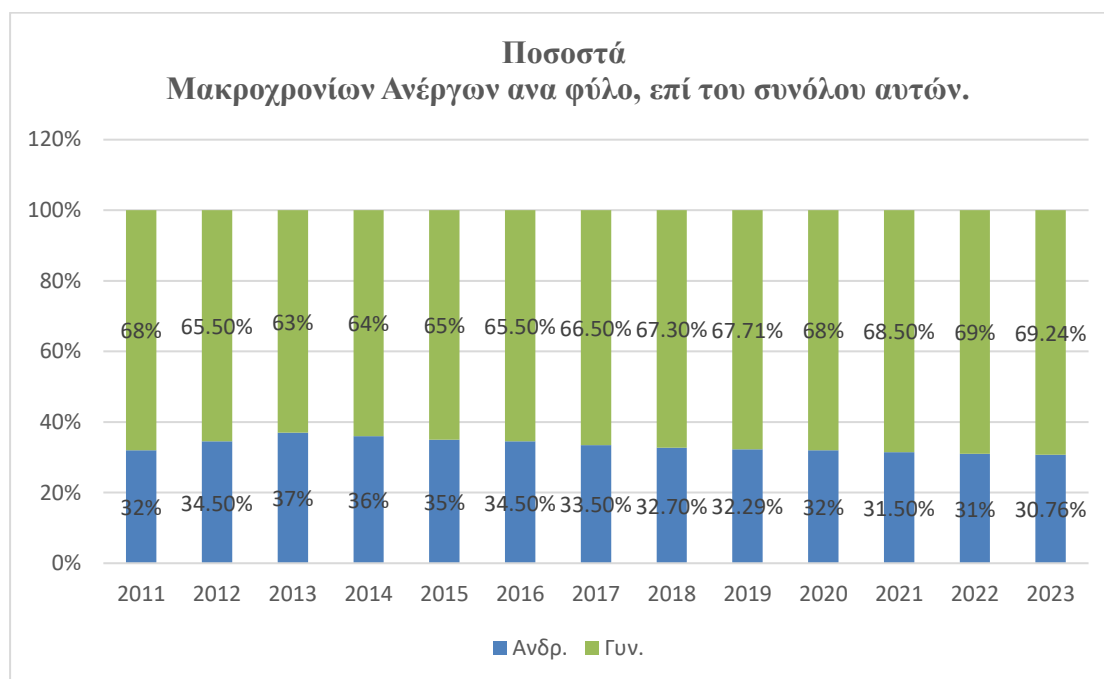
Διάγραμμα 1. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των ανέργων

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, Πίνακας 2 σελ.17

Βάσει των στοιχείων του Διαγράμματος 1, η μακροχρόνια ανεργία αυξάνεται από το 2011 έως και το 2018. Κατά τη διετία 2019-2020 θα σημειώσει ισχνή μείωση, τάση η οποία θα ανατραπεί από το 2021, λόγω και των επιδράσεων της πανδημίας του κορωνοϊού. Από το έτος 2022 ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων θα αρχίσει να σταθεροποιείται, εμφανίζοντας παράλληλα μια τάση αποκλιμάκωσης που μένει να φανεί αν παγιωθεί κατά τα επόμενα έτη.

Διάγραμμα 2. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά φύλο, επί του συνόλου αυτών

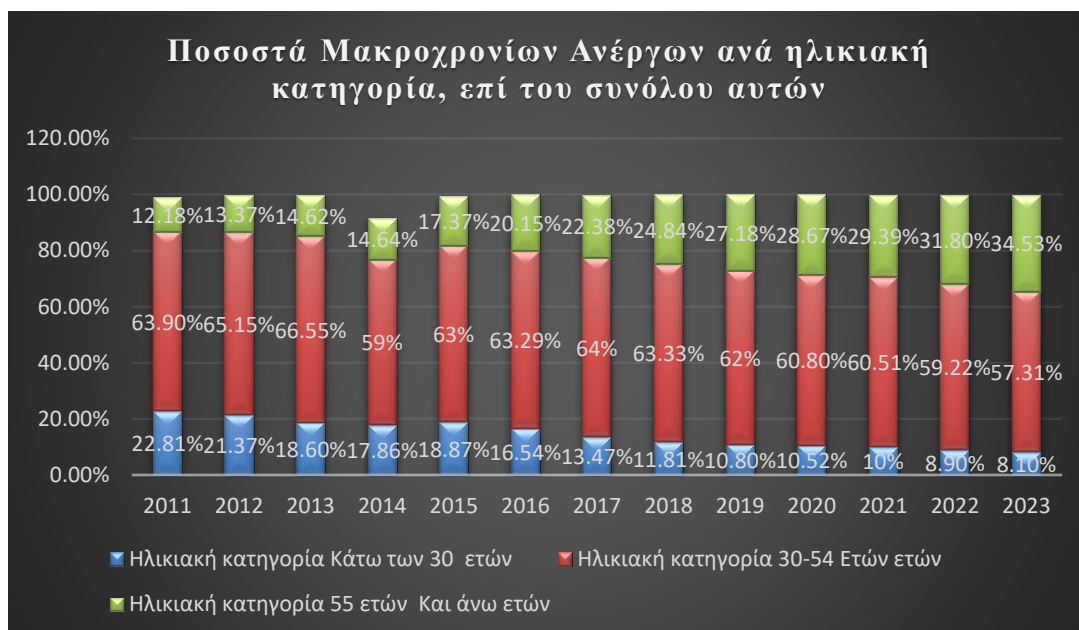

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, Πίνακας 2 σελ.17

Όσον αφορά το φύλο, σε όλα τα συγκρινόμενα έτη, η μακροχρόνια ανεργία των γυναικών εμφανίζεται κατά πολύ υψηλότερη αυτής των ανδρών. Συγκεκριμένα, από το 2011 έως το 2023 ο μέσος όρος των μακροχρόνια ανέργων ανδρών κυμαινόταν σε απόλυτους αριθμούς γύρω στις 150.000 χιλιάδες, χωρίς σημαντικές αυξομειώσεις. Αντιθέτως, ο αντίστοιχος αριθμός για τις γυναίκες αυξάνονταν με γεωμετρική πρόοδο, για να φτάσει μάλιστα από 2020 και έπειτα, στο περίπου διπλάσιο αριθμητικό ποσοστό της αντίστοιχης ανδρικής μακροχρόνιας ανεργίας. Φαίνεται λοιπόν(Διάγραμμα 2) ότι από το 2011 έως το 2023 και ιδίως το χρονικό διάστημα του κορονοϊού (2020-2022) οι γυναίκες ήταν αυτές που επλήγησαν περισσότερο ως προς τη μακροχρόνια ανεργία¹⁸.

18 Κατά τη διάρκεια της πανδημίας τα προβλήματα ισορροπίας μεταξύ της επαγγελματικής και της προσωπικής ζωής των γυναικών αυξήθηκαν περαιτέρω, Καραμεσίνη Μαρία, (2022). *Οι γυναίκες είναι τα μεγάλα θύματα του νεοφιλελευθερισμού*, Αυγή: https://www.avgi.gr/enthetta/left-european-parliament/410549_oi-gynaikes-einai-ta-megala-thymata-toy-neofileleytherismoy.

Διάγραμμα 3. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά ηλικιακή κατηγορία, επί του συνόλου αυτών

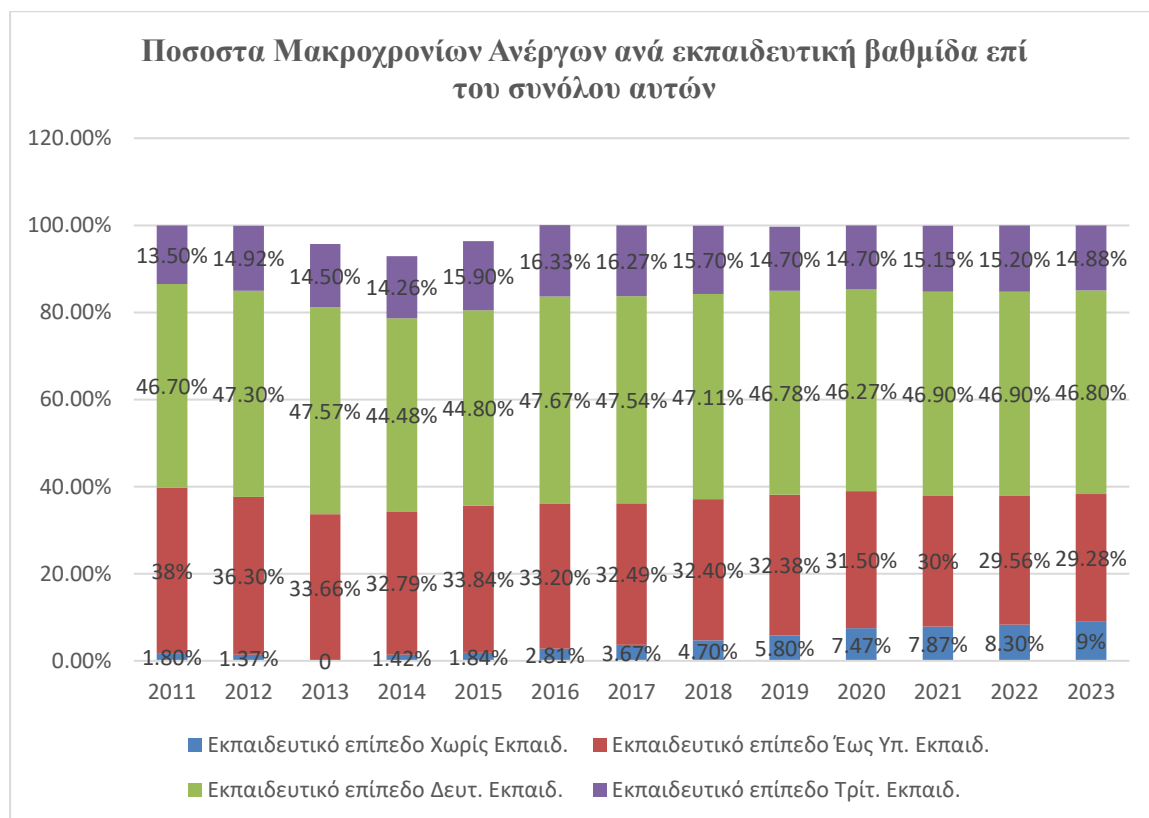

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, Πίνακας 2 σελ.17

Σχετικά με τα ηλικιακά κριτήρια (Διάγραμμα 3), η ομάδα μεταξύ των 30-54 ετών συγκεντρώνει σε όλα τα έτη το μεγαλύτερο αριθμό μακροχρόνια ανέργων. Στη συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία τα ποσοστά της μακροχρόνιας ανεργίας είναι σταθερά υψηλά από το 2011 έως και το 2018. Από το 2019 θα ξεκινήσει μια ισχυρή αποκλιμάκωσή τους, η οποία θα συνεχιστεί με γρηγορότερους ρυθμούς από το 2023 και έπειτα. Αντίστοιχη είναι η εξέλιξη της μακροχρόνιας ανεργίας και για την ηλικιακή ομάδα κάτω των 30 ετών. Αντιθέτως, στην ηλικιακή ομάδα άνω των 55 ετών παρατηρούμε ότι η μακροχρόνια ανεργία συνεχίζει να αυξάνεται με σταθερούς ρυθμούς σε όλα τα έτη αναφοράς, ακόμα και το έτος 2023, παρ' όλη τη γενικότερη μείωση της ανεργίας. Επομένως, πρόκειται για την πλέον πληττόμενη από τη μακροχρόνια ανεργία ηλικιακή ομάδα αναφοράς της παρούσας μελέτης. Επιπρόσθετα, όπως και στην περίπτωση της κοινής ανεργίας, η ηλικιακή κατηγορία των ανέργων των 55 ετών και άνω, η οποία κατά την έναρξη της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα αποτελούσε την τρίτη μικρότερη αριθμητικά κατηγορία από τις τρεις αναφερόμενες, θα αντιστρέψει σταδιακά την συγκεκριμένη τάση και θα καταστεί από το 2016 η δεύτερη μεγαλύτερη αριθμητικά ομάδα μακροχρόνια ανέργων, αφήνοντας στην τρίτη θέση την ηλικιακή ομάδα κάτω των 30 ετών. Μάλιστα στα επόμενα χρόνια, η διαφορά

μεταξύ τους θα αυξηθεί ακόμα περισσότερο ώστε πλέον το 2023 να είναι τετραπλάσια της κατηγορίας των ανέργων κάτω των 30 ετών.

Διάγραμμα 4. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο, επί του συνόλου αυτών

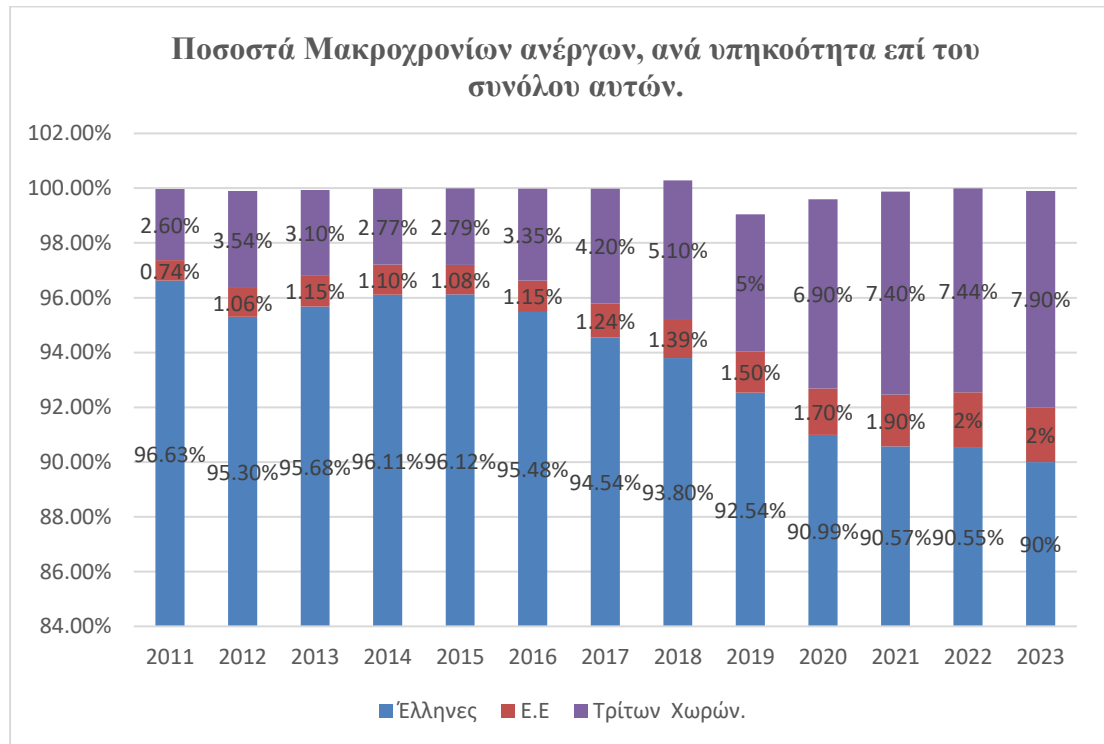

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, Πίνακας 2 σελ.17

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό επίπεδο (Διάγραμμα 4), παρατηρούμε ότι ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ο μεγαλύτερος και παραμένει στα ίδια υψηλά ποσοστά, χωρίς ιδιαίτερες αυξομειώσεις, από το 2011 έως και το 2023. Αντίστοιχη εξέλιξη με την πορεία της μακροχρόνιας ανεργίας που παρατηρείται για την εκπαιδευτική βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συναντάμε και στις εκπαιδευτικές κατηγορίες πρωτοβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιθέτως, στην κατηγορία άνευ εκπαίδευσης η εξέλιξη της μακροχρόνιας ανεργίας είναι διαφορετική από τις προηγούμενες. Συγκεκριμένα παρατηρείται σταθερή αύξηση καθόλα τα έτη αναφοράς της παρούσας μελέτης (2011-2023), η οποία δεν ανακόπτεται ή αντιστρέφεται υπό καμία συνθήκη. Η μακροχρόνια ανεργία λοιπόν είναι εξαιρετικά

επίμονη για τα άτομα χωρίς εκπαιδευτικό επίπεδο, αφού δεν κάμπτεται ούτε σε περιόδους μείωσης της ανεργίας και οικονομικής ανάπτυξης.

Διάγραμμα 5. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων ανά υπηκοότητα, επί του συνόλου αυτών

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, Πίνακας 2 σελ.17

Τέλος, σχετικά με το κριτήριο της υπηκοότητας, παρατηρούμε ότι για τους Έλληνες και υπηκόους Ε.Ε. η μακροχρόνια ανεργία αποκλιμακώνεται με ταχύτερους ρυθμούς από ότι για τους υπηκόους των τρίτων χωρών. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας των τελευταίων αυξάνεται σημαντικά στην περίοδο του κορονοϊού (2020-2022), συνεχίζοντας την αυξητική του τάση και για το 2023.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των στοιχείων της Δ.ΥΠ.Α. σχετικά με την μακροχρόνια ανεργία, στον Πίνακα 3 που ακολουθεί παρατίθενται οι ετήσιοι μέσοι όροι των εγγεγραμμένων μακροχρόνια ανέργων ανά γεωγραφική περιφέρεια.

Πίνακας 3. Ποσοστά μακροχρόνια ανέργων επί του συνόλου των εγγεγραμμένων ανέργων ανά περιφέρεια (%, ετήσιοι μέσοι όροι)														
Περιφέρεια	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Σύνολο
Αν. Μακ. & Θράκη	44	45,67	43,14	53,41	54,84	51,69	56,86	54,35	52,18	52,77	57,73	55,52	55,3	52,11
Κεντρ. Μακ.	41,89	47,63	50,19	56,89	57,56	55	58,65	59,30	56,81	54,94	60,06	57,23	56,01	59,34
Δυτ. Μακ.	46,83	49,09	48	52,45	54,65	53,32	59,78	59,40	57,50	55,82	61,46	57,03	54,6	59,16
Ήπειρος	41,16	44,51	44,44	51,82	56,6	54,39	59,67	58,38	53,76	50,74	56,99	53,35	51,39	52,09
Θεσσαλία	43,33	46	44,48	53,51	56,69	54,77	69,67	58,28	55,64	55,75	60,44	56,72	55,94	54,70
Ιόνια Νησιά	24,12	27	29,99	33,46	35,42	34,61	40,83	39,12	28,37	19,86	31,14	34,70	34,1	31,74
Δυτ. Ελλάδα	44,87	45,34	45	56,27	60,18	58,08	62,73	61,65	58,59	57,95	62,5	59,64	58,27	56,23
Στερ. Ελλάδα	42,06	43,33	45,64	53,45	57,64	54,61	57,58	55,65	53,38	53,09	58,71	56,66	55,27	52,85
Αττική	33,49	38,89	44,86	53,08	55,85	52,96	57,82	58,13	55,16	53,99	60,18	57,89	58,21	53,34
Πελοπόννησος	34,36	37,44	37,82	47,35	52,5	50,44	55,72	54,49	49,95	49,08	54,75	51,91	50,30	48,16
Β. Αιγαίο	33,04	37,92	37,22	45,39	48,86	44,3	47,83	47,31	42,94	42,52	51,26	49,33	50,23	44,47
Ν. Αιγαίο	21,99	27,83	31,7	36,46	34,79	32,92	36,83	36,06	25,34	17,49	28,43	32,39	31,84	30,31
Κρήτη	29,17	34,74	40,25	43,96	44,13	42,56	51,35	46,93	33,41	26,24	35,54	38,13	36,64	38,69

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=eksaminiaies-ektheseis-ghia-tis-ekselikseis-sto-synolo-kai-ta-kharaktiristika-ton-eghghgrammenon-anerghon&tab3.

Ερχόμενοι στο κριτήριο της γεωγραφικής κατανομής, παρατηρούμε ότι οι περιφέρειες της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, καθώς και η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας παρουσιάζουν το ψηλότερο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στο σύνολο των ανέργων. Αντιθέτως οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Ιονίων Νήσων, και Κρήτης με τη σειρά αναφοράς τους, εμφανίζουν διαχρονικά τα χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας, καθώς και μια ταχύτερη αποκλιμάκωση των ποσοστών αυτής όταν η οικονομία βρίσκεται σε αναπτυξιακούς ρυθμούς. Οι συγκεκριμένες νησιωτικές περιφέρειες παρουσιάζουν οικονομικά έντονη εξάρτηση από τον τουρισμό και για αυτό δέχτηκαν μεγαλύτερη επιβάρυνση από την μακροχρόνια ανεργία κατά τα έτη 2020-2021, παραμένοντας παρ' όλα αυτά σε καλύτερη συνολικά κατάσταση από ότι οι υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Μετά το πέρας της πανδημίας και την επανέναρξη της τουριστικής κίνησης, οι συγκεκριμένες περιφέρειες δείχνουν να επιστρέφουν στην προ της πανδημίας κανονικότητά τους.

Στο σημείο αυτό, έχοντας ολοκληρώσει την παράθεση των βασικών στοιχείων που αντλήσαμε από την Δ.ΥΠ.Α. για την κοινή και μακροχρόνια ανεργία οφείλουμε να παραθέσουμε και τα στοιχεία της Eurostat, του δεύτερου φορέα μέτρησης της ανεργίας στην Ελλάδα. Η αναφορά και των συγκεκριμένων στοιχείων είναι κρίσιμη, ιδίως από τη στιγμή που τα στοιχεία των δύο οργανισμών σχετικά με τα μεγέθη της

ανεργίας διαφέρουν σημαντικά. Αυτή η διαφοροποίηση στα στοιχεία τους προέρχεται από τον τρόπο με τον οποίο ο κάθε φορέας μετρά την ανεργία. Συγκεκριμένα, η Δ.ΥΠ.Α. λαμβάνει υπόψη τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων στο διοικητικό της μητρώο με τη διαθεσιμότητα προς αναζήτηση για εργασία να δηλώνεται κατά την εγγραφή, αλλά να μην επικαιροποιείται απαραίτητα. Από την άλλη πλευρά, η ΕΛΣΤΑΤ ακολουθεί τη μεθοδολογία του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, International Labour Organisation (ILO), η οποία εξασφαλίζει τη συνεπή σύγκριση των εκτιμήσεων διαχρονικά, αλλά και χωρικά μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων οικονομιών.

Πίνακας 4. Αριθμός κοινών ανέργων: σύνολο και ανά φύλο			
Έτος	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
2009	491.000	207.000	284.000
2010	649.000	295.000	354.000
2011	890.000	432.000	458.000
2012	1.208.000	605.000	603.000
2013	1.344.000	679.000	665.000
2014	1.277.000	638.000	639.000
2015	1.198.000	582.000	615.000
2016	1.146.000	538.000	609.000
2017	1.043.000	484.000	558.000
2018	935.000	419.000	516.000
2019	847.000	379.000	467.000
2020	791.000	367.000	423.000
2021	678.000	291.000	387.000
2022	588.000	245.000	343.000
2023	522.000	222.000	300.000

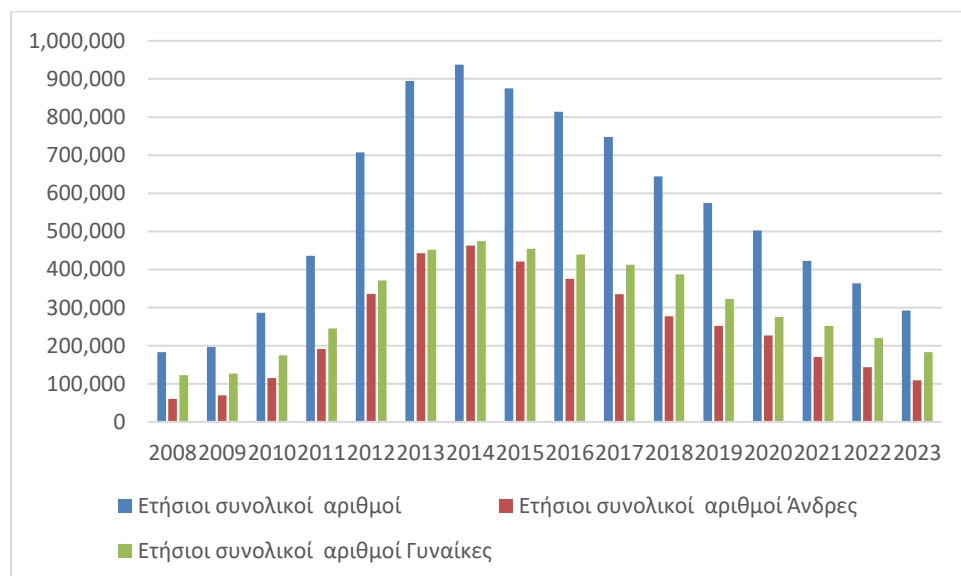
Πηγή: Eurostat,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a__custom_14777952/default/table?lang=en

Πίνακας 5. Αριθμός μακροχρόνια ανέργων: σύνολο, ανά φύλο και ανά εκπαιδευτικό επίπεδο						
Έτος	Σύνολο	Φύλο		Εκπαιδευτικό επίπεδο		
		Άνδρες	Γυναίκες	Έως υποχρ. εκπαίδευση	Β/βάθμια	Γ/βάθμια
2008	183.000	60.300	122.800	62.700	85.600	34.800
2009	196.100	69.200	126.900	69.800	89.500	36.800
2010	286.000	111.500	174.500	93.300	134.300	58.300
2011	436.200	191.000	245.200	137.900	199.500	98.900
2012	706.800	336.000	370.800	225.000	328.800	153.100
2013	894.200	442.500	451.700	285.600	414.300	194.300
2014	937.700	463.100	474.700	285.100	446.000	206.600
2015	875.500	420.900	454.600	251.400	412.800	211.200
2016	814.100	375.200	439.000	228.700	389.400	196.100
2017	747.600	334.900	412.600	204.000	355.600	188.000
2018	644.100	277.100	387.000	175.600	310.300	158.300
2019	574.600	252.000	322.600	144.100	299.000	131.500
2020	502.400	226.800	275.600	109.000	267.000	126.500
2021	422.500	170.600	251.900	88.000	223.000	111.500
2022	363.900	143.800	220.200	76.700	196.800	90.400
2023	292.000	109.200	182.800	57.200	154.800	80.000

Πηγή: Eurostat,

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a__custom_14777952/default/table?lang=en

Διάγραμμα 6. Διαγραμματική απεικόνιση της μακροχρόνιας ανεργίας βάσει των στοιχείων της Eurostat

Πηγή: Eurostat, Πίνακας 5 σελ.25

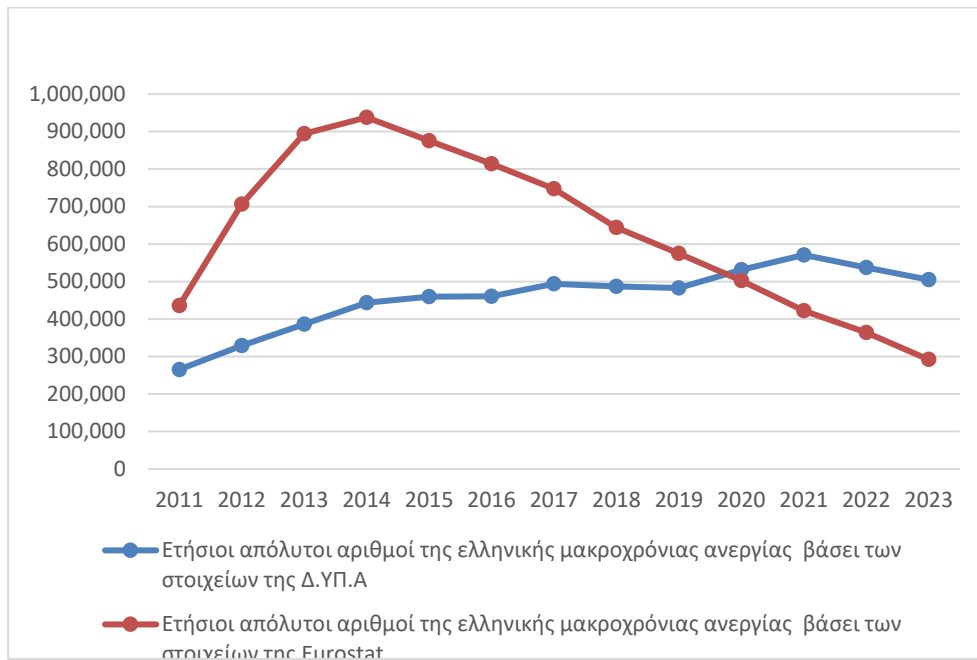
Στον Πίνακα 4 με τα στοιχεία της Eurostat αναφορικά με την κοινή ανεργία, παρατηρούμε ότι αυτή αυξάνεται ραγδαία από το 2009 έως το 2014 και από το 2015

και έπειτα ακολουθεί η σταδιακή αποκλιμάκωση της, την οποία δεν ανακόπτει ούτε η πανδημία του κορονοϊού. Έως το σημείο αυτό η πορεία εξέλιξης της κοινής ανεργίας που παρουσιάζουν οι δύο φορείς,(Δ.ΥΠ.Α. & Eurostat) όπως και συμπεράσματα από λοιπά στοιχεία που παραθέτουν, π.χ. η ευαλωτότητα των γυναικών έναντι των ανδρών από την ανεργία, είναι σε μεγάλο βαθμό συμβατά.

Η μεγάλη διαφορά έγκειται στα αριθμητικά δεδομένα που παρουσιάζουν οι δύο φορείς. Συγκεκριμένα, έως και το 2013 η Eurostat εμφανίζει ετησίως μερικές εκατοντάδες χιλιάδες περισσότερους ανέργους από τα αντίστοιχα νούμερα της Δ.ΥΠ.Α.. Από το 2014 θα ξεκινήσει η αντιστροφή της συγκεκριμένης τάσης. Ο αριθμός του συνόλου των ανέργων θα βαίνει μειούμενος σε ετήσια βάση σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, ενώ θα αυξάνεται σύμφωνα με τα στοιχεία της Δ.ΥΠ.Α.. Φθάνοντας στο 2019 ο αριθμός των ανέργων βάσει των στοιχείων της Δ.ΥΠ.Α. (Πίνακας 1) είναι υψηλότερος για πρώτη φορά σε απόλυτα μεγέθη από τον αντίστοιχο αριθμό των ανέργων της Eurostat (Πίνακας 4). Η συγκεκριμένη τάση παγιώνεται και στα επόμενα έτη με τις άνεργες γυναίκες και άνδρες σε απόλυτους αριθμούς, σύμφωνα με τα στοιχεία της Δ.ΥΠ.Α., να είναι περισσότεροι από αυτούς της Eurostat.

Σχετικά με τα στοιχεία της μακροχρόνιας ανεργίας, τα οποία παρουσιάζουν οι δύο φορείς, παρατηρούμε και σε αυτά τις ίδιες αναντιστοιχίες που συναντάμε και στην κοινή ανεργία. Όμως και εδώ η κυριότερη διαφορά, έγκειται στους απόλυτους αριθμούς που παραθέτουν. Ειδικά, από το 2010 ως το 2020 η Eurostat παρουσιάζει ετησίως ορισμένες εκατοντάδες χιλιάδες παραπάνω μακροχρόνιους ανέργους από τα αντίστοιχα νούμερα της Δ.ΥΠ.Α., σχεδόν τους διπλάσιους. Από το 2020 η τάση αυτή θα αντιστραφεί, με την Eurostat (Πίνακας 5) να παρουσιάζει κάποιες εκατοντάδες χιλιάδες λιγότερους μακροχρόνια ανέργους από ό,τι η Δ.ΥΠ.Α. (Πίνακας 2).

Διάγραμμα 7. Ετήσιοι απόλυτοι αριθμοί της ελληνικής μακροχρόνιας ανεργίας

Πηγή: Eurostat, Πίνακας 5 σελ.25 & Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Πίνακας 2 σελ.17

Συνοψίζοντας και αξιοποιώντας τα στοιχεία που συνθέσαμε¹⁹ και παραθέσαμε στους Πίνακες 2,3 &5 και στα Διαγράμματα 1 έως 7, τα οποία επίσης βασίζονται σε στοιχεία των Πινάκων 2 & 5, οδηγούμαστε σε μια σειρά ασφαλών συμπερασμάτων σχετικών με το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας και την εξέλιξη του.

Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες της Ε.Ε. που πλήττεται με την μεγαλύτερη σφοδρότητα από τις επιδράσεις της μακροχρόνιας ανεργίας²⁰. Η μακροχρόνια ανεργία, στην ελληνική τουλάχιστον περίπτωση είναι ένα φαινόμενο εξαιρετικά επίμονο²¹. Σύμφωνα και με τα στοιχεία του ΜΔΑΑΕ²²πλήττει με μεγάλη ένταση όλους τους

19 Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι η Δ.ΥΠ.Α. δεν παρέχει τα παρουσιαζόμενα στοιχεία σε ετήσια βάση. Για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης τα στοιχεία των Πινάκων 1, 2 και 3 συντέθηκαν βάσει των εξαμηνιαίων εκθέσεων της Δ.ΥΠ.Α. Η παρουσίαση των στοιχείων της Δ.ΥΠ.Α σε ετήσια μεγέθη αποσκοπεί, εκτός των άλλων, και στην δυνατότητα σύγκρισης τους κατά αυτόν τον τρόπο με τα παρεχόμενα στοιχεία της Eurostat, τα οποία και παρέχονται σε ετήσια βάση. Οι μηνιαίοι πίνακες της Δ.ΥΠ.Α περιείχαν αναλυτικότερα στοιχεία έναντι των ετήσιων πινάκων της Eurostat, όσο αφορά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των μακροχρόνιων ανέργων.

20 Duell, Nicola., Thurau, Lena, Vetter Tim (2016), *Long-term Unemployment in the EU: Trends and Policies*. Bertelsmann Stiftung, σελ. 9,16,25,49.

21 Bernal-Verdugo, Lorenzo, Davide Furceri, Guillaume, Dominique (2012). *Crises, Labor Market Policy, and Unemployment*, IMF Working Paper 65.

22 Ο Μηχανισμός Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, συστάθηκε με τον ν.Ν. 4368/2016 και αφορά στον προσδιορισμό της προσφοράς και ζήτησης εργασίας σε επαγγέλματα και δεξιότητες-γνώσεις-ικανότητες, σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και κλαδικό επίπεδο ως έχουν, αλλά και όπως τείνουν να διαμορφωθούν στο μέλλον, καθώς επίσης και στον εντοπισμό των ενδεχόμενων

κλάδους της ελληνικής οικονομίας, ιδιαίτερα δε τους πολυάριθμους και αυτούς με απασχολούμενους χαμηλής ειδίκευσης (υπάλληλοι γραφείου, πωλητές και ανειδίκευτοι εργάτες)²³. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων ανεξαρτήτως φύλου αυξάνεται κατά πολύ αριθμητικά από το 2011 έως το 2014, χρονικό διάστημα που ξεσπά η οικονομική κρίση στην χώρα. Από το 2015 και έπειτα ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων αρχίζει να σταθεροποιείται. Κατά τα έτη 2020-2021 υπάρχει μικρή αύξηση του ποσοστού των μακροχρόνια ανέργων, κυρίως λόγω των επιδράσεων της πανδημίας του κορονοϊού. Κατά τα έτη 2022 και 2023 σημειώνεται μικρή αποκλιμάκωση του αριθμού των μακροχρόνια ανέργων που μένει να δούμε αν συνεχιστεί, με το ποσοστό τους να παραμένει το υψηλότερο στην Ευρώπη²⁴. Επίσης, αναφορικά με τις επιπτώσεις του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα, είδαμε ότι αυτό πλήττει δυσανάλογα τις γυναίκες, τις μεγαλύτερες ηλικιακά ομάδες (άνω των 55 ετών) και τα άτομα πολύ χαμηλού έως ανύπαρκτου εκπαιδευτικού επιπέδου και τους υπηκόους τρίτων χωρών²⁵. Τέλος, η μακροχρόνια ανεργία πλήττει σε διαφορετικό βαθμό τις γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας²⁶.

αναντιστοιχιών μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Σκοπός του Μηχανισμού είναι η παροχή αξιόπιστων δεδομένων κατά τον σχεδιασμό των πολιτικών απασχόλησης, καταπολέμησης της ανεργίας, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και εν γένει των πολιτικών ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού. Βλ. σχετικά Δ.ΥΠ.Α., Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού Τμήμα Στατιστικής και Ανάλυσης (2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024). *Χαρακτηριστικά των Ανέργων Σύμφωνα με τα Δεδομένα της Εγγεγραμμένης Ανεργίας της Δ.ΥΠ.Α.*, Αθήνα

<https://www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=mikhanismos-diagnosis-anaghkwn-tis-aghoras-erghasias&tab3>.

²³ Δ.ΥΠ.Α., Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού Τμήμα Στατιστικής και Ανάλυσης (2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024). *Χαρακτηριστικά των Ανέργων Σύμφωνα με τα Δεδομένα της Εγγεγραμμένης Ανεργίας της Δ.ΥΠ.Α.*, Αθήνα <https://www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=mikhanismos-diagnosis-anaghkwn-tis-aghoras-erghasias&tab3>.

²⁴ Antonopoulos Christos, Anyfantaki, Sofia, Balfoussia, Hiona., Kosma Theodora, Papapetrou, Evangelia, Petroulakis Filippos, Petroulas Pavlos, Zioutou, Pinelopi (2022). The Greek labour market before and after the pandemic: Slack, tightness and skills mismatch. Bank of Greece, Economic Bulletin, 56, σελ. 69-71. I.N.E.ΓΣΕΕ(2024), Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση σελ.20-22,48-54.

²⁵ Για τις διαφορετικές επιδράσεις της μακροχρόνιας ανεργίας ανά ομάδα ελέγχου βλεπ. σχετ. Spinnewijn, Johan, Topa, Giorgio, Mueller Andreas (2021). *Job seekers' beliefs and the causes of long-term unemployment*, VOX EU CEPR, cepr.org. Dell'Aringa, Carlo, Ludovici Manuela (1988) *Determinants of Unemployment Duration for Displaced Workers*, Labour Review of Labour Economics and Industrial Relations.

²⁶ Δ.ΥΠ.Α., Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού Τμήμα Στατιστικής και Ανάλυσης (2019,2020,2021,2022,2023,2024). *Χαρακτηριστικά των Ανέργων Σύμφωνα με τα Δεδομένα της Εγγεγραμμένης Ανεργίας της Δ.ΥΠ.Α.*, Αθήνα <https://www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=mikhanismos-diagnosis-anaghkwn-tis-aghoras-erghasias&tab3>. Dimitrios Bakas &

Κεφάλαιο 3: Η εξέλιξη της απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθούμε με τις ροές απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας. Αυτό διότι είναι πολύ σημαντικό η ανάλυση της ανεργίας και οι διακυμάνσεις της να ιδωθούν, στα αντίστοιχα εξεταζόμενα χρονικά διαστήματα, και υπό το πρίσμα της απασχόλησης. Συγκεκριμένα, η απεικόνιση της εξέλιξης της απασχόλησης στην χώρα από το 2013 που υπάρχουν τα διαθέσιμα στοιχεία, είναι κομβικής σημασίας, δεδομένου ότι η απασχόληση και η ανεργία είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, με τους ανέργους και εργαζόμενους να αθροίζουν το σύνολο του εργατικού δυναμικού. Οπότε, η εξαγωγή κατά το δυνατό ασφαλέστερων συμπερασμάτων για τις τάσεις της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα περνάει μέσα από την ανάλυση και των ροών της απασχόλησης, για τα αντίστοιχα χρονικά διαστήματα.

Η μείωση της ανεργίας μπορεί να προκύπτει είτε από μείωση της απασχόλησης είτε από αύξηση της απασχόλησης²⁷.

Στην πρώτη περίπτωση, η μείωση της ανεργίας σχετίζεται με την έξοδο από το εργατικό δυναμικό ατόμων, όπως π.χ. αποθαρρημένων ανέργων που εγκαταλείπουν την διαδικασία εύρεσης εργασίας. Αντιθέτως στην δεύτερη περίπτωση, της μείωσης δηλαδή της ανεργίας με παράλληλη αύξηση της απασχόλησης, η μείωση της ανεργίας βασίζεται στην δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας, που αποτελεί στόχο για όλες τις ανεπτυγμένες κοινωνίες. Στο πλαίσιο των όσων αναφέραμε παραπάνω, θα προσπαθήσουμε με την παράθεση και την ανάλυση των στοιχείων των επομένων πινάκων να καταδείξουμε κατά πόσο στην περίπτωση οι διακυμάνσεις της απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας συνδέονται με τις διακυμάνσεις της μακροχρόνιας ανεργίας.

Evangelia Papapetrou (2012) Unemployment in Greece: Evidence From Greek Regions, Bank of Greece σελ. 65-83.

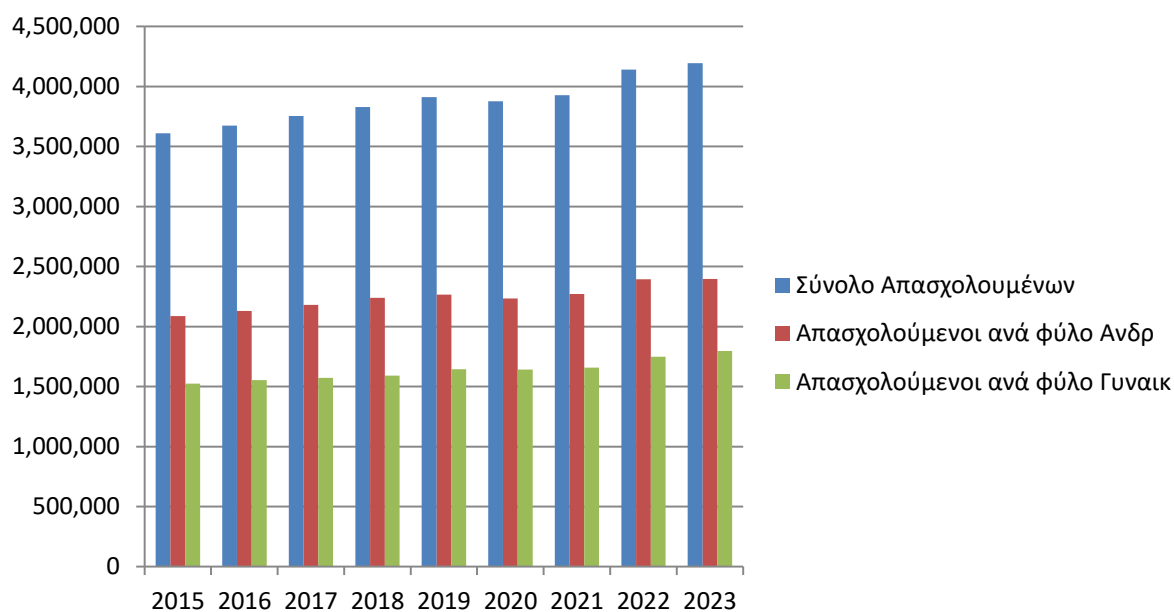
27 Martín-Román Angel (2022). *Beyond the added-worker and the discouraged-worker effects: the entitled-worker effect*. *Economic Modeling*, 110. Lee, Grace. & Parasnis Jai (2014). Discouraged workers in developed countries and added workers in developing countries? Unemployment rate and labour force participation. *Economic Modeling*, 41, σελ. 90-98.

Πίνακας 6. Ετήσια μεγέθη της συνολικής απασχόλησης

Έτος	Σύνολο απασχολουμένων	Απασχολούμενοι ανά φύλο		Απασχολούμενοι ανά ηλικία			Απασχολούμενοι ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.					Απασχολούμενοι και Μ.Ο. αποδοχών ανά καθεστώς εργασίας (ευρώ)			
		Ανδρες	Γυναίκες	30-54 ετών	55-74 ετών και άνω	15-29 ετών	Εως υπο-χρεωτική	Β/βάθμια	Γ/βάθμια	Μεταδευτ. επαγγελ. Κατάρτ.	Μεταπτυχιακή	Πλήρης απασχ.	Μερική απασχ.	Πλήρης απασχ.	Μερική απασχ.
2015	3.610.693	2.086.363	1.524.330	2.611.385	524.126	475.182	811.380	1.238.378	1.085.302	332.170	135.154	3.267.448	343.244	850	390
2016	3.673.559	2.129.297	1.554.262	2.643.341	555.254	474.965	762.895	1.272.185	1.120.063	343.671	166.794	3.310.502	363.057	900	400
2017	3.752.674	2.180.747	1.571.927	2.682.695	579.759	476.453	745.051	1.297.688	1.158.112	363.725	181.504	3.383.425	369.249	900	375
2018	3.828.021	2.238.215	1.589.806	2.700.491	643.760	483.771	729.885	1.314.131	1.158.364	377.446	216.364	3.475.509	352.512	900	375
2019	3.911.030	2.266.326	1.644.704	2.721.719	686.591	502.719	724.938	1.352.944	1.069.572	390.593	366.396	3.550.414	360.616	900	370
2020	3.875.479	2.233.555	1.641.924	2.683.307	719.085	473.087	657.150	1.342.313	1.042.859	417.711	411.118	3.539.611	335.868	900 ευρώ	375
2021	3.927.980	2.270.181	1.657.800	2.660.577	785.717	481.687	660.384	1.341.299	1.242.172	384.557	299.569	3.600.931	327.049	950	466,70
2022	4.140.633	2.392.189	1.748.444	2.753.450	851.738	535.444	661.859	1.465.929	1.291.503	387.739	333.604	3.800.983	339.650	989,30	464,60
2023	4.193.460	2.397.422	1.796.038	2.726.639	897.944	568.881	665.082	1.521.674	1.265.741	411.993	328.970	3.880.845	312.616	1.041,70	500

Πηγή: Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, ΕΛΣΤΑΤ-Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα (2015-2023) https://mdaae.gr/data_type/megethi-agoras-ergasias/i-agora-ergasias-stin-ellada/

Διάγραμμα 8. Διαγραμματική απεικόνιση των ετήσιων ροών της συνολικής απασχόλησης στην Ελλάδα, βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, ΕΛΣΤΑΤ, Πίνακας 6.

Πίνακας 7. Ετήσια μεγέθη της μισθωτής απασχόλησης							
Έτος	Ετήσιες καθαρές ροές απασχόλησης.	Σύνολο των εργαζομένων μισθωτών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.	Φύλο		Σύνολο μισθωτής απασχόλησης	Μισθωτοί μόνιμης απασχόλησης	Μισθωτοί προσωρινής απασχόλησης
			Άνδρες	Γυναίκες			
2008	-10.103						
2009	-86.171						
2010	-96.150						
2011	-125.944						
2012	-72.014						
2013	133.488	1.371.450	734.119	637.331			
2014	99.122	1.531.179	811.697	719.482			
2015	99.700	1.619.845	863.837	756.008	2.348.528	2.067.893	280.636
2016	136.260	1.702.524	911.999	790.525	2.421.229	2.149.658	271.571
2017	143.545	1.824.437	977.898	846.539	2.474.150	2.191.485	282.665
2018	141.453	1.907.945	1.021.602	886.343	2.546.279	2.258.834	287.444
2019	127.644	1.986.336	1.060.059	926.277	2.663.522	2.330.558	332.964
2020	93.003	2.051.025	1.092.950	958.075	2.640.876	2.374.134	266.742
2021	133.082	2.163.610	1.142.079	1.021.531	2.677.916	2.406.594	271.322
2022	72.847	2.249.599	1.177.211	1.072.388	2.884.217	2.592.575	291.642
2023	116.649	2.296.845	1.195.177	1.101.668	2.895.482	2.582.769	312.713

Πηγή: Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023. www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=eksaminaies-ektheseis-ghia-tis-ekselikseis-sto-synolo-kai-ta-kharaktiristika-ton-eghgheghrammenon-anerghon&tab3 Εκθέσεις Π.Σ. Εργάνη, *Ροές Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα*, Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Πολιτικών Εργασίας “ΕΡΓΑΝΗ” και Κοινωνικής Προστασίας Ομάδα Διαχείρισης του Πληροφοριακού Συστήματος “ΕΡΓΑΝΗ” <https://ypergasias.gov.gr/apascholisi/ektheseis-p-s-ergani/>.

Τα στοιχεία του πίνακα 6 σχετικά με το σύνολο των απασχολουμένων ανά φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό επίπεδο, καθεστώς εργασίας, μ.ο. αποδοχών και καθεστώς εργασίας ανά έτος προέρχονται από την ΕΛΣΤΑΤ και δημοσιεύονται από τον Μηχανισμό Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Τα στοιχεία του Πίνακα 7 σχετικά με τις ετήσιες καθαρές ροές απασχόλησης, το σύνολο των εργαζομένων μισθωτών με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, τους εργαζόμενους μερικής ή εκ περιτροπής απασχόλησης, το φύλο αυτών, καθώς και το σύνολο της μισθωτής απασχόλησης, αντλήθηκαν έως και το έτος 2012, από τις εξαμηνιαίες εκθέσεις της

Δ.ΥΠ.Α.²⁸. Από το έτος 2013 έως το έτος 2023 τα εν λόγω στοιχεία αντλήθηκαν από τις ετήσιες εκθέσεις του πληροφοριακού συστήματος Εργάνη²⁹, όπου πέρασε η μέχρι τότε αρμοδιότητα της Δ.ΥΠ.Α.. Στο σημείο αυτό να τονίσουμε ότι η απουσία στοιχείων σε συγκεκριμένα έτη οφείλεται στην μη ύπαρξη ή δημοσιοποίηση τους από τους αρμοδίους φορείς.

Ερχόμενοι στα στοιχεία των Πινάκων 6 και 7 παρατηρούμε ότι οι ροές απασχόλησης μειώνονται από το 2008. Από το 2013 οι ρυθμοί απασχόλησης επανακάμπτουν σε θετικό πρόσημο, με την αύξηση να συνεχίζεται με κάποιες αυξομειώσεις έως και το 2023, όπου έχουν δημοσιευτεί τα επίσημα στοιχεία. Μάλιστα την συγκεκριμένη αυξητική τάση δεν κατάφερε να αντιστρέψει ούτε η πανδημία του κορονοϊού κατά το 2020 (σε αυτό συνετέλεσαν τα μέτρα αναστολής εργασίας, οι επιδοτήσεις επιχειρήσεων και τα λοιπά κρατικά βοηθήματα)³⁰.

Όσον αφορά το φύλο, οι άνδρες απασχολούμενοι είναι σταθερά περισσότεροι³¹ καθ' όλα τα έτη αναφοράς από τις γυναίκες απασχολούμενες, κατά περίπου μισό εκατομμύριο.

Σχετικά με την ηλικιακή κατηγορία, οι απασχολούμενοι της ηλικιακής ομάδας 30 έως 54 ετών είναι μακράν οι πλέον πολυάριθμοι και αυξάνονται σταθερά σε όλα τα έτη αναφοράς, πλην των δύο ετών της πανδημίας του κορονοϊού (2020-2021). Ακολουθεί σε μέγεθος η ηλικιακή ομάδα των 55-74 ετών η οποία αυξάνεται σε απόλυτους

28 Το έτος 2010 αποτελεί τη χρονική αφετηρία από την οποία η Δ.ΥΠ.Α. άρχισε να δημοσιεύει μηνιαίες, εξαμηνιαίες και λοιπές στατιστικές μελέτες οι οποίες αναρτώνται δημόσια στον ιστότοπό της. Η παράθεση στοιχείων αφορά σε εγγεγραμμένους άνεργους, διάρκεια ανεργίας, επιδοτούμενους άνεργους ανά κατηγορία επιδότησης, σε στοιχεία φύλου, ομάδας ηλικιών, εκπαιδευτικού επιπέδου, υπηκοότητας, περιφέρειας και γίνεται στο σύνολο των εγγεγραμμένων άνεργων.

29 Το Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ ξεκίνησε από την 01.03.2013 να καταγράφει με ηλεκτρονικό τρόπο τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, αποτυπώνοντας, για πρώτη φορά, σε ζωντανό χρόνο και σε κάθε περιοχή της χώρας κρίσιμα στοιχεία της αγοράς εργασίας, ενώ μέχρι και τον Φεβρουάριο του 2013 η καταγραφή των στοιχείων αυτών γίνονταν χειρόγραφα. Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Δεκέμβριος 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). *Εκθέσεις Π.Σ. Εργάνη, Ροές Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα*, Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Πολιτικών Εργασίας “ΕΡΓΑΝΗ” και Κοινωνικής Προστασίας. Ομάδα Διαχείρισης του Πληροφοριακού Συστήματος ΕΡΓΑΝΗ <https://ypergasias.gov.gr/apascholisi/ektheseis-p-s-ergani/>.

³⁰ Καραμεσίνη Μαρία (2021). «Ανεργία, πολιτική απασχόλησης και πανδημική κρίση στην Ελλάδα: Διατήρηση της απασχόλησης και πλήρης απορρόθμιση της αγοράς εργασίας», στο Α. Καψάλης, Β. Κουμαριανός και Ν. Κουραχάνης (επιμ.), *Κοινωνική πολιτική, αυταρχικός νεοφιλελευθερισμός και πανδημία*, Αθήνα: Τόπος, σελ. 155-180.

³¹ Petrongolo, Barbara & Ronchi, Maddalena (April 2020). *Gender gaps and the structure of local labor markets*, IZA Institute of Labor Economics, 64.

αριθμούς σταθερά από το 2015 έως και το 2023. Τέλος έπεται αριθμητικά η ομάδα των απασχολούμενων από 15 έως 29 ετών. Η συγκεκριμένη ομάδα αυξάνεται σταθερά σε όλα τα έτη αναφοράς, με μικρότερο ρυθμό σε σχέση με τις δύο προηγούμενες ομάδες, πλην των δύο ετών της πανδημίας του κορονοϊού (2020-2021).

Εξετάζοντας το κριτήριο του εκπαιδευτικού επιπέδου παρατηρούμε ότι σε όλες τις κατηγορίες αποφοίτων οι αριθμοί των απασχολούμενων αυξάνονται με σταθερούς ρυθμούς σε όλα τα έτη αναφοράς, πλην των δύο ετών της πανδημίας του κορονοϊού (2020-2021), όπου παρουσιάζουν μια ανεπαίσθητη μείωση.

Σχετικά με το εργασιακό καθεστώς παρατηρούμε ότι οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης αυξάνονται καθόλα τα έτη αναφοράς (2015-2023), πλην των δύο ετών της πανδημίας (2020-2021) όπου και παρατηρείται μια μικρή μείωση. Όσο αναφορά τους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης παρατηρούμε ότι αριθμητικά είναι πολύ λιγότεροι αυτών της πλήρους απασχόλησης, ενώ και ο αριθμός τους από το ξέσπασμα της πανδημίας και έπειτα (2020) βαίνει μειούμενος.

Σχετικά με τον μ.ο. των απολαβών ανά καθεστώς εργασίας, βλέπουμε ότι παραμένει σταθερά χαμηλός και για τις δύο κατηγορίες εργαζομένων καθόλα τα έτη αναφοράς.

Συμπερασματικά, βάσει των στοιχείων των πινάκων που παραθέσαμε η απασχόληση στην Ελλάδα χαρακτηρίζεται από ανισότητες σχετικές με το φύλο³², την ηλικία, το εκπαιδευτικό επίπεδο και την γεωγραφική κατανομή³³. Επιπλέον προκλήσεις αποτελούν ο μεγάλος αριθμός εποχικών εργαζομένων, η δημογραφική γήρανση και η μείωση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.

Η γενική εικόνα της απασχόλησης στην ελληνική αγορά εργασίας είναι ξεκάθαρα αυξητική, σε όλα τα έτη μελέτης (2013-2023)³⁴, με κάποιες ισχνές μειώσεις την περίοδο της πανδημίας του κορονοϊού, οι οποίες δεν μπορούν να μεταστρέψουν την γενική εικόνα. Παράλληλα παρατηρείται ισχυρή πρωτοκαθεδρία των σχέσεων

32 OECD (2024), *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σσ. 27-28.

33 Τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης το 2023 εμφάνισαν οι περιφέρειες Πελοποννήσου (65,5%), Αττικής (64%), Στερεάς Ελλάδας (63,2%) και Κρήτης (63%), ενώ τα χαμηλότερα οι περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (55,6%), Θεσσαλίας (58%) και Δυτικής Ελλάδας (59,4%). Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ (2024), *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση σελ. 20-22.

34 Η ελληνική αγορά εργασίας έχει ανακάμψει σημαντικά μετά το χρονικό διάστημα της πανδημίας του κορονοϊού (2020-2021). Συγκεκριμένα για το 2023 παρατηρείται σημαντική αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και μείωση και των μη ενεργών οικονομικά ατόμων. Βλ. σχετικά Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ (2024), *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση σελ. 81-83.

εργασίας πλήρους απασχόλησης έναντι των ελαστικών μορφών εργασίας, πάρα τις ευέλικτες εργασιακές σχέσεις που επεκτάθηκαν στην Ελλάδα από την έναρξη των μνημονίων³⁵. Επίσης, παρατηρούμε μια σταθερή αύξηση των εργαζομένων με σχέση ιδιωτικού δικαίου, τάση που θεωρείται επιθυμητή για μια χώρα που προσπαθεί να κρατήσει σταθερό το μέγεθος του δημοσίου της και να μειώσει την αδήλωτη εργασία.

Μία από τις κύριες προκλήσεις της ελληνικής αγοράς εργασίας αποτελεί το ύψος των αποδοχών. Ακόμα και ο βασικός μισθός πλήρους απασχόλησης είναι πολύ χαμηλός³⁶ για να καλύψει το διαρκώς αυξανόμενο κόστος ζωής και να δημιουργήσει συνθήκες ευημερίας για την πλειοψηφία των εργαζομένων. Επιπρόσθετα, οι δημιουργούμενες θέσεις εργασίας είναι κυρίως στον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών, ο οποίος κυριαρχείται από επαγγέλματα χαμηλής ειδίκευσης και επεκτείνεται σταθερά έναντι του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα της οικονομίας³⁷. Δηλαδή, η παρατηρούμενη αύξηση της απασχόλησης δεν συμβαδίζει με κάποια ποιοτική και

35 Οι θεσμικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, αποτελούν ένα ακόμα τρόπο μείωσης της ανεργίας. Αυτές περιλαμβάνουν τόσο τις νομικές ρυθμίσεις της ατομικής σύμβασης εργασίας (εργατικό δίκαιο) και τις συλλογικές ρυθμίσεις των όρων απασχόλησης και εργασίας (συλλογική διαπραγμάτευση) όσο και τους δημόσιους θεσμούς παρέμβασης στη λειτουργία της αγοράς εργασίας (κρατικός καθορισμός του κατώτατου μισθού, σύστημα επιδομάτων ανεργίας, ασφαλιστικές εισφορές κ.α. Συγκεκριμένα στην ελληνική αγορά εργασίας, ιδιαίτερος από την οικονομική κρίση του 2010 και έπειτα προωθούνται ρυθμίσεις που ευνοούν την ενίσχυση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας, με σκοπό τη συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων και τη μείωση του κόστους εργασίας. Τέτοιες είναι η μείωση ή η οριακή αύξηση του κατώτατου μισθού, πάντα κάτω από το ύψος του πληθωρισμού, η μείωση της δύναμης των συνδικάτων, η αλλαγή της δομής των συλλογικών διαπραγματεύσεων και η διευκόλυνση των απολύσεων μέσω της μείωσης του ύψους των αποζημιώσεων για απόλυση και με την κατάργηση των περιορισμών στις μαζικές απολύσεις. Βλ. σχετικά Καραμεσίνη Μ. & Κουζής Γ.(2006): *Πολιτική απασχόλησης: Πεδίο σύζευξης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής*, Gutenberg, Αθήνα. Δημήτρης Χ. Κατσικάς (2018), *Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα Κατά τη Διάρκεια της Κρίσης (2010-2014). Επισκόπηση, Αποτίμηση και Προτάσεις Πολιτικής*, Παρατηρητήριο για την Κρίση/ΕΛΙΑΜΕΠ-Τράπεζα της Ελλάδος, σελ.125-132.

36 Το 2023 το ωριαίο εισόδημα το οποίο δημιούργησε η ελληνική οικονομία, είχε τη χαμηλότερη αγοραστική δύναμη στην Ε.Ε. Βλ. σχετικά Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ (2024). Καραμεσίνη Μαρία (2024). «Αγορά εργασίας, εργασιακές σχέσεις και αναπτυξιακό μοντέλο: απολογισμός μιας δεκαπενταετίας κρίσεων και οι νέες προκλήσεις», στο Α. Λαμπριανίδης, Α. Λιάκος, Γ. Σταθάκης (επιμ.) *Αναζητώντας τον Άλλο Δρόμο: Στρατηγικές για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας*, Αθήνα: Πόλις. σελ. 309-342.

37 Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, ΕΛΣΤΑΤ-Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα (2015-2023) https://mdaae.gr/data_type/megethi-agogas-ergasias/i-agera-ergasias-stin-ellada.

Antonopoulos Christos, Anyfantaki, Sofia, Balfoussia, Hiona., Kosma Theodora, Papapetrou, Evangelia, Petroulakis, Filippos, Petroulas Pavlos, Zioutou, Pinelopi (2022) *The Greek labour market before and after the pandemic: Slack, tightness and skills mismatch*. Bank of Greece, Economic Bulletin, 56, σελ.45-47. Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ (2024), *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση σελ. 80-86. Ευστράτογλου, Άγγελος, Κρητικίδης Γιώργος (2023). *Τεχνολογικές εξελίξεις, ανθρώπινο δυναμικό και επαγγέλματα*, ΙΝΕ Γ.Σ.Ε.Ε, σελ. 35-42 73-74. Δ.ΥΠ.Α.(2022), *Στρατηγική για την Αναβάθμιση των Δεξιοτήτων του Εργατικού Δυναμικού και τη Διασύνδεσή του με την Αγορά Εργασίας* σελ. 41-44 <https://ypergasias.gov.gr>. Πετράκης Παναγιώτης (2023). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση για τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας ως Απαιτούμενη Παρέμβαση στην Ελληνική Αγορά Εργασίας: Θεωρία, Μεθοδολογία και Εφαρμογή* Quaestor σελ. 32-33.

ουσιαστική αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου της χώρας, με την γενικότερη ποιότητα της εργασίας στην Ελλάδα να παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Για το έτος 2023, το 45% των εργαζόμενων αδυνατεί να ανταπεξέλθει με ευκολία στις υποχρεώσεις του, ποσοστό που είναι το υψηλότερο μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Επιπρόσθετα η Ελλάδα δεν έχει εναρμονιστεί με την ευρωπαϊκή οδηγία 2022/2041 για τους «επαρκείς κατώτατους μισθούς στην ΕΕ», η οποία προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη πρέπει να θεσπίσουν πλαίσιο με τους αναγκαίους και πρόσφορους όρους για την προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, ώστε αυτές να καλύπτουν τουλάχιστον το 80% των εργαζομένων τους. Στην περίπτωση της χώρας μας οι μόλις 43 κλαδικές και ομοιοεπαγγελματικές ΣΣΕ που βρίσκονται σε ισχύ για το 2023 καλύπτουν περίπου 808.000 άτομα, αριθμός ο οποίος αντιστοιχεί περίπου στο 31,6% του συνόλου των μισθωτών εργαζομένων³⁸.

Σχετικά με το ελληνικό φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας τα παραπάνω ευρήματα μας οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι η παρατηρούμενη αποκλιμάκωση του, η οποία παρατηρείται από το 2022 και έπειτα, φαίνεται να οφείλεται κυρίως στην αύξηση της απασχόλησης και την δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας. Δηλαδή, οι μακροχρόνια άνεργοι από το 2022 και έπειτα μειώνονται κυρίως λόγω της καλύτερης πορείας της οικονομίας, η οποία συντελεί σε αύξηση των θέσεων εργασίας και συνακόλουθη μείωση της κοινής και μακροχρόνιας ανεργίας.

38. Βλ. σχετικά Ι.Ν.Ε. ΓΣΕΕ (2024), *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση σελ. 17, 95-110, 119-122.

Κεφάλαιο 4: Ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης και μακροχρόνια ανεργία

i) Οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης στην περίπτωση της Ελλάδας

Στα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας μελέτης, παρατηρήσαμε ότι η μακροχρόνια ανεργία στην Ελλάδα από το 2022 και μετά ακολουθεί πτωτική πορεία. Κύριοι παράγοντες σε αυτό αποτελούν οι αναπτυξιακοί ρυθμοί της ελληνικής οικονομίας και η αύξηση των θέσεων απασχόλησης.

Επιθυμώντας στο σημείο αυτό να δούμε αν και κατά πόσο οι ενεργητικές πολιτικές ένταξης των μακροχρόνιων ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας, οι οποίες εκπορεύονται από τον ελληνικό Δημόσιο Φορέα Απασχόλησης, αποτελούν ένα επιπλέον κανάλι μείωσης της μακροχρόνιας ανεργίας, θα προβούμε στο κεφάλαιο αυτό στην εκτενή παρουσίαση και ανάλυση τους.

Οι ενεργητικές πολιτικές αγοράς εργασίας αποτελούν ένα είδος πολιτικής απασχόλησης που μπορεί να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό, τη διαρθρωτική ανεργία και τις ανισότητες απέναντι στην ανεργία που βιώνουν ομάδες που υφίστανται διακρίσεις. Οι πολιτικές αυτές αναπτύχθηκαν για πρώτη φορά σε μεγάλη έκταση τη δεκαετία του 1960 στη Σουηδία και στις ΗΠΑ³⁹.

Στην Ελλάδα ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης θα εφαρμοστούν για πρώτη φορά την δεκαετία του 1990 με σκοπό την αντιμετώπιση της διαρκώς αυξανόμενης ανεργίας⁴⁰. Οι Ε.Π.Α αποτελούν τμήμα της ευρύτερης εθνικής στρατηγικής, η οποία βασίζεται στην εφαρμογή των αρχών του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων και της νέας Διακήρυξης του Πόρτο. Ενσωματώνει δε τους τρεις πρωταρχικούς στόχους για το 2030 που έχουν τεθεί από την Ελλάδα στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης για τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, και ειδικότερα: τουλάχιστον το 71,1% του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών θα πρέπει να εργάζεται το 2030 (σε σχέση με 61,1% το 2020). Το 40% τουλάχιστον όλων των

³⁹ Καραμεσίνη Μαρία, Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης*. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση, Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις σελ. 131-136.

⁴⁰ Κώστας Δημουλάς & Καίτη Μιχαλοπούλου (2008), *Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης, Η περίπτωση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στους Νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης, Λαρίσης και Φθιώτιδας*, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα σελ.44-45.

ενηλίκων θα πρέπει να συμμετέχει σε προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης κάθε χρόνο το 2030 (σε σχέση με 16% το 2016). Τέλος ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να μειωθεί έως το 2030 κατά τουλάχιστον 7,3% (από 29% το 2019 σε 21,7% το 2030)⁴¹. Η εθνική στρατηγική απασχόληση εναρμονίζεται πλήρως με την αντίστοιχη ευρωπαϊκή.

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Απασχόλησης βασισμένη στο κείμενο της Λευκής Βίβλου του 1993 σχετικά με την απασχόληση, έχει ως κεντρικούς άξονες της, τις πολιτικές ευελιξίας της αγοράς εργασίας (μισθών, απασχόλησης, χρόνου εργασίας), την προώθηση των ενεργητικών πολιτικών αγοράς εργασίας με σκοπό την μέγιστη δυνατή αντιστοίχιση της προσφοράς με τη ζήτηση εργασίας και τέλος τη μεταρρύθμιση των συστημάτων επιδότησης της ανεργίας και των συναφών κοινωνικών παροχών επί το αυστηρότερο, με στόχο την ενεργοποίηση ανέργων και ανενεργών, αφού τα υψηλά επιδόματα ανεργίας θεωρούνται ως αντικίνητρο για την εύρεση εργασίας⁴².

Οι ενεργητικές πολιτικές λοιπόν στον αντίποδα με τις παθητικές πολιτικές⁴³ αποσκοπούν στην «ενεργοποίηση» των επωφελούμενων, προκειμένου αυτοί να γίνουν

41 Η Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης. Βλεπ. σχετ. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Αύγουστος 2022). Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης της Απασχόλησης (2022), *Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης*, Αθήνα, σελ. 3,13 <https://ypergasias.gov.gr/%20wp-content/uploads/2022>.

42. Βλεπ σχετ. Καραμεσίνη Μαρία Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ. 146-147, 266-287.

43 Όπως και στην περίπτωση των ενεργητικών έτσι και σε αυτή των παθητικών πολιτικών εργασίας η Δ.ΥΠ.Α τελεί τον κεντρικό πυλώνα πραγμάτωσής τους. Ως ένα πρώτο μέτρο παθητικής πολιτικής για την προστασία των μακροχρονίων ανέργων που θεσπίστηκε στην Ελλάδα μπορεί να θεωρηθεί η προαιρετική ασφάλιση μακροχρόνια ανέργων για θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος λόγω γήρατος. Το μέτρο θεσπίστηκε με το άρθρο 10 του Ν.2874/00. Βάσει αυτού οι άνεργοι που κατέχουν δελτίο ανεργίας για δώδεκα (12) τουλάχιστον συνεχείς μήνες πριν την υποβολή της αίτησης υπαγωγής δύνανται έπειτα από αίτηση τους στα υποκαταστήματα του ΕΦΚΑ του τόπου κατοικίας τους να ενταχθούν στο πρόγραμμα προαιρετικής ασφάλισης. Ένα δεύτερο μέτρο παθητικής πολιτικής που ακολούθησε χρονικά ήταν η θέσπιση του επιδόματος μακροχρονίως ανέργων με νόμο του 2002. Συγκεκριμένα με το άρθρο 27 του νόμου 3016/2002 θεσπίζονταν το επίδομα μακροχρονίως ανέργων. Δικαιούχοι του επιδόματος μακροχρονίως ανέργων ήταν Έλληνες υπήκοοι και οι υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είχαν εξαντλήσει την δωδεκάμηνη τακτική επιδότηση ανεργίας, είχαν ηλικία από 45 μέχρι 65 έτη διέθεταν συνεχόμενη δωδεκάμηνη ανεργία και ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δεν υπερέβαινε τα 3.000 ευρώ. Το ύψος του επιδόματος καθορίζονταν στο ποσό των 150 ευρώ μηνιαίως. Με την Κ.Υ.Α. 14080/513/2012 το οικογενειακό εισόδημα αυξανόταν στα 12.000 ευρώ, καθώς και το μηνιαίο ύψος του επιδόματος από τα 150 στα 200 ευρώ. Τέλος με την Κ.Υ.Α 44137/613/18-12-2013 (ΦΕΚ Β' 3253) το επίδομα αναμορφώθηκε για μία ακόμη φορά, για να λάβει την μορφή που έχει έως και σήμερα. Βάση της Κ.Υ.Α του 2013 λοιπόν δικαιούχοι του επιδόματος μακροχρονίως ανέργων είναι Έλληνες υπήκοοι και οι υπήκοοι κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίοι έχουν εξαντλήσει την 12μηνη τακτική επιδότηση ανεργίας και έχουν ηλικία από 20 μέχρι 65 έτη, διαθέτουν κατ' ελάχιστο δωδεκάμηνη συνεχή ανεργία και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα δεν υπερβαίνει τα 10.000 ευρώ. Το συγκεκριμένο εισόδημα προσαυξάνεται κατά 586,08€ για κάθε ανήλικο τέκνο. Το ύψος του επιδόματος καθορίζεται στο ποσό των 200 ευρώ μηνιαίως. Η τελευταία χρονικά Κ.Υ.Α. (2013) έκανε κατά πολύ

πιο ανταγωνιστικοί και να επανενταχθούν στην αγορά εργασίας. Η Δ.ΥΠ.Α. αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα μέσω του οποίου αυτές πραγματώνονται. Οι Ε.Π.Α. που ακολουθούν αποτελούν τα κύρια <<εργαλεία>> με τα οποία ο Ελληνικός Δημόσιος Φορέας Απασχόλησης παρεμβαίνει στην αγορά εργασίας.

Μια πρώτη μορφή ενεργητικής πολιτικής είναι αυτή της άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα μέσω της οποίας αυξάνεται το ύψος της απασχόλησης στην οικονομία. Η πολιτική αυτή είναι κεϋνσιανής έμπνευσης και έχει αποτυπωθεί στο θεωρητικό σχήμα του Μίνσκι «το κράτος ως εργοδότης ύστατης καταφυγής», που οφείλει να εξασφαλίζει την πλήρη απασχόληση όταν ο ιδιωτικός τομέας αδυνατεί να ανταποκριθεί⁴⁴.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας. Στα θετικά των κοινωφελών προγραμμάτων προσμετράται ότι άτομα κυρίως από εύλωτες κοινωνικές ομάδες (μακροχρόνια άνεργοι, άτομα με αναπηρία κ.ά.), που αλλιώς δεν θα είχαν καμία ευκαιρία επανόδου στην εργασία, απασχολούνται σε θέσεις στο δημόσιο τομέα, επανερχόμενοι στο εργατικό δυναμικό και αναβαθμίζοντας

ευνοϊκότερους τους υπάρχοντες ηλικιακούς περιορισμούς για την λήψη του επιδόματος, ενώ παράλληλα αυστηροποίησε τα εισοδηματικά κριτήρια μειώνοντας το ανώτατο ύψος του οικογενειακού εισοδήματος κατά 2.000 ευρώ σε σχέση με το παρελθόν. Ένα ακόμα εργαλείο παθητικής πολιτικής για την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας αποτελούν τα έκτακτα οικονομικά βοηθήματα που διανέμει η Δ.ΥΠ.Α. προς τους μακροχρόνια άνεργους. Το ύψος τους ορίζεται ανά περίπτωση καθώς και τα κριτήρια των δικαιούχων. Τέλος με το άρθρο 17 του νόμου 4921/2022 θεσπίστηκε βοήθημα 300 ευρώ για όσους εγγεγραμμένους μακροχρόνια άνεργους άνω των 5 ετών καταρτίζουν Ψηφιακό Ατομικό Σχέδιο Δράσης. Η υποχρεωτική σύνδεση του βοηθήματος με υπηρεσίες συμβουλευτικής έρχεται να προσδώσει μια χροιά «ενεργοποίησης» στην παθητική αυτή πολιτική αντιμετώπισης της ανεργίας. Με βάση τα παραπάνω οι παθητικές πολιτικές αντιμετώπισης της μακροχρόνιας ανεργίας εκ μέρους του ελληνικού κράτους είναι περιορισμένες, όπως αντίστοιχα περιορισμένες είναι γενικότερα οι παθητικές πολιτικές αντιμετώπισης της ανεργίας στην Ελλάδα, αν και σταδιακά εντοπίζεται μια μικρή επέκταση της εισοδηματικής κάλυψης των μακροχρόνια ανέργων. Βλ. σχετικά Δ.ΥΠ.Α. Προαιρετική Ασφάλιση Μακροχρόνια Ανέργων για Θεμελίωση Συνταξιοδοτικού Δικαιώματος λόγω γήρατος (άρθρο 10 του Ν.2874/00) <https://www.dypa.gov.gr/proairetiki-asfalisi-makrokhronia-anerghon>, Δ.ΥΠ.Α, Παραμένει ανοικτή η πλατφόρμα για την «επιταγή ακρίβειας» 250 ευρώ σε μη επιδοτούμενους μακροχρόνια άνεργους <https://www.dypa.gov.gr/paramenei-anoikti-i-platforma-ghia-tin-epitaghi-akriveias-250-efrw-se-mi-epidotoumenous-makrokhronia-anerghoys>, Δ.ΥΠ.Α, Ανεργία & Παροχές Ασφάλισης Μισθωτών <https://www.dypa.gov.gr/anergia-kai-paroxes-asfalishs-misthwtwn?tab=boithimataepidomata&tab2=epidoma-makrokhronios-anerghon&tab3=diarkeia-kai-poso-epidotisis>. Κυριακή Αθανασούλη, Κώστας Ευστρατόγλου, Γιάννης Παναγόπουλου, Παναγιώτα Παπακωνσταντίνου, Πρόδρομος Προδρομίδης Κώστας Κανελλόπουλος (2010). *Αγορά Εργασίας, Εξελίξεις και αρχές πολιτικής*, ΚΕΠΕ Αθήνα σελ.122-123. Καραμεσίνη Μαρία, (2010). *Εισοδηματική Προστασία των Ανέργων στην Ελλάδα. Ιστορική Εξέλιξη, Σύγχρονες προκλήσεις*, στο Μ. Θανοπούλου, Μ. Πετμεζίδου, Μ. Στρατηγάκη (επιμ.), *Οψεις κοινωνικής δυναμικής. Μελέτες χαριστήριες στην Κούλα Κασμάτη*, Αθήνα, Gutenberg, σελ.280-300. Πισσαριδής Χριστόφορος, Βαγιανός Δημήτρης, Βέττας Νίκος, Κώστας Μεγύρ (14 Νοεμβρίου 2020). *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία*, Τελική Έκθεση, σελ. 112, 148-151.

⁴⁴ Βλ. Καραμεσίνη Μαρία & Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Κάλλιππος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ.103-104.

παράλληλα τις δεξιότητες τους. Για αυτό το λόγο τα κοινωφελή προγράμματα συνδυάζονται αρκετά συχνά και με προγράμματα κατάρτισης⁴⁵. Τα κοινωφελή προγράμματα είναι επωφελή, όταν χρησιμοποιούνται στοχευμένα σε περιόδους μεγάλης οικονομικής ύφεσης και όχι σε τακτική βάση, στα πλαίσια ενός ευρύτερου σχεδιασμού για την μείωση της ανεργίας που περιλαμβάνει και άλλες πολιτικές⁴⁶. Από την άλλη πλευρά, στα αρνητικά των κοινωφελών προγραμμάτων καταγράφεται ο κίνδυνος ενδεχόμενης υποκατάστασης θεωρητικά πάγιων και διαρκών θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα με θέσεις εργασίας ολιγόμηνης διάρκειας και με μειωμένα εργασιακά δικαιώματα.

Σύμφωνα με πρόσφατη αξιολόγηση⁴⁷ του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) η πολιτική της άμεσης δημιουργίας θέσεων στον Δημόσιο Τομέα, θεωρείται λιγότερο αποδοτική από τις αντίστοιχες επιδοτήσεις για δημιουργία θέσεων στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, ενώ η αποκτώμενη σε αυτά εμπειρία, δεν θεωρείται ελκυστικό κριτήριο για τους εργοδότες του ιδιωτικού τομέα, ώστε να δημιουργούνται προοπτικές για μεσομακροπρόθεσμη εργασιακή αποκατάσταση των συμμετεχόντων σε αυτά⁴⁸.

Μια δεύτερη ενεργητική πολιτική την οποία χρησιμοποιεί ευρέως, ειδικά τα τελευταία χρόνια ο Δημόσιος Φορέας Απασχόλησης, είναι αυτή της κατάρτισης. Η κατάρτιση συγκεντρώνει μεγάλη συναίνεση ως εργαλείο ενεργητικής πολιτικής απασχόλησης, δεδομένου ότι η θεωρητική της δικαιολόγηση αντλείται από πολλές οικονομικές θεωρίες: α) τη θεωρία της διαρθρωτικής ανεργίας, β) τη θεωρία της

45 Yannakourou, Stamatina & Tsimpoukis, Chronis (May 2014). *Flexibility without Security and Deconstruction of Collective Bargaining: The New Paradigm of Labor Law in Greece*: in *Comparative Labor Law & Policy Journal* Vol. 35 σελ. 331-369.

46 Αντωνοπούλου Ράνια., Αδάμ, Σοφία., Παπαδημητρίου Δημήτρης (Απρίλιος 2014). *Η πρόταση της εγγυημένης απασχόλησης για την Ελλάδα*. ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, Κείμενα Πολιτικής, Αθήνα.

47 Η πρόσφατη αξιολόγηση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης της Δ.ΥΠ.Α από τον ΟΟΣΑ αποτελεί την πρώτη μεγάλης έκτασης προσπάθεια αξιολόγησης των ενεργητικών πολιτικών του δημοσίου φορέα απασχόλησης. Είχε προηγηθεί μιας μικρότερης έκτασης αξιολόγηση από την Παγκόσμια Τράπεζα σχετικά με το πιλοτικό πρόγραμμα Ελευσίνας της Δ.ΥΠ.Α. Η έρευνα του ΟΟΣΑ επικεντρώνεται στις δυο κυρίες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που εντοπίζονται στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα στις επιδοτήσεις θέσεων εργασίας και στα προγράμματα κατάρτισης. Βλεπ. Σχετ. OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 31,45.

48 Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης της Απασχόλησης(Αύγουστος 2022), *Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης*, Αθήνα, σελ. 3,13 <https://ypergasias.gov.gr/%20wp-content/uploads/2022>. OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 35-36.

ενδογενούς ανάπτυξης, που ανάγει το ανθρώπινο κεφάλαιο σε κομβικό προσδιοριστικό παράγοντα της ανάπτυξης, και γ) της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών⁴⁹.

Ωστόσο, παρά τη θεωρητική συναίνεση για τη χρησιμότητα της κατάρτισης, η μικροοικονομική αποτελεσματικότητά της δεν είναι καθόλου δεδομένη, αφού επηρεάζεται καθοριστικά από τον σωστό σχεδιασμό των προγραμμάτων. Γι' αυτό και οι θετικές επιπτώσεις των συμμετεχόντων στα προγράμματα κατάρτισης αυξάνονται σημαντικά, όταν αυτά συνοδεύονται από υπηρεσίες συμβουλευτικής και πρακτική άσκηση.

Σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα αναντιστοιχίας δεξιοτήτων. Συγκεκριμένα για το 2020 καταλάμβανε την προτελευταία θέση στην Ε.Ε., πάνω μόνο από την τελευταία Ιταλία, σε διάφορες μετρήσεις σχετικές με την κατάρτιση. Επίσης, σε αντίστοιχη έρευνα του ίδιου κέντρου για το 2022 συνέχιζε να βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις έχοντας βελτιώσει ελάχιστα τις επιδόσεις της⁵⁰. Η χαμηλή επίδοση της Ελλάδας στα συστήματα δεξιοτήτων παρατηρείται σε ένα ακόμη σύνθετο δείκτη δεξιοτήτων, τον ESI (European Skills Index) του CEDEFOP όπου λαμβάνει τη δεύτερη χαμηλότερη βαθμολογία ανάμεσα στις 28 χώρες της ΕΕ. Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι η Ελλάδα προ του 2021 ξόδευε για προγράμματα κατάρτισης 0,02% του ΑΕΠ της, ποσοστό μικρότερο από το αντίστοιχο των περισσότερων χωρών του ΟΟΣΑ⁵¹.

Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής-εθνικής στρατηγικής για την κατάρτιση, τουλάχιστον το 40% όλων των ενηλίκων θα πρέπει να συμμετέχει σε προγράμματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και μάθησης κάθε χρόνο το 2030 (σε σχέση με 16% το 2016).

Βάσει των ανωτέρω στόχων η Δ.ΥΠ.Α. διεξάγει μεγάλα προγράμματα κατάρτισης με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ), μέσω του

⁴⁹ Βλ. Καραμεσίνη Μαρία Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Κάλλιππος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, σελ. 105-106
⁵⁰ Anyfantaki Sofia, Caloghirou Yannis, Dellis Konstantinos, Karadimitropoulou Aikaterini, Petroulakis Filippos (2022). *Skills, Management Practices and Technology Adoption in Greek Manufacturing Firms*, Bank of Greece, σελ. 13-16. Katsikas Dimitris (2021) *Skills mismatch in the Greek labour market: Insights from a youth survey*, Eliamep. Ιωάννου Χρήστος, Σιδηρόπουλος Γιάννης, Καραναστάση Κωνσταντίνα (Μάιος 2020). *Ποιες είναι οι ψηφιακές δεξιότητες και πώς συνδέονται με τα επαγγέλματα*; Ιωάννου Χρήστος, Γαβαλάκης Νίκος, Μανούζας Ζήσης, Φιλίνης Κυριάκος (Οκτώβριος 2021), *Δυναμικά Επαγγέλματα: Εκπαίδευση και κατάρτιση για τον παραγωγικό μετασχηματισμό*, ΣΕΒ.
⁵¹ OECD, *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, 2024 σελ. 35-36.

οποίου περισσότεροι από 260.000 πολίτες έχουν ήδη λάβει πιστοποιήσεις με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού⁵².

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να τονίσουμε ότι το ελληνικό σύστημα ΣΕΚ μπορεί να δέχεται αυξημένα κονδύλια τα τελευταία χρόνια, παράλληλα όμως αντιμετωπίζει χρόνια δομικά προβλήματα, όπως τις ελλείψεις προδιαγραφές των παροχών κατάρτισης, την χαμηλή διασύνδεση του συστήματος με την αγορά εργασίας, την χαμηλή συμμετοχή σε αυτό των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κ.ά.⁵³, τα οποία θέτουν εν αμφιβόλω την εύρυθμη λειτουργία του.

Εν κατακλείδι, η κατάρτιση, αν και από μόνη της δεν δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, μπορεί να είναι αποτελεσματικό εργαλείο αντιμετώπισης της ανεργίας, διότι βελτιώνει την απασχολησιμότητα των πιο ευάλωτων ομάδων και ατόμων και τις ευκαιρίες πρόσβασης τους σε (ποιοτική) εργασία και αποτρέπει τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας των ανέργων των οποίων απαξιώνονται οι γνώσεις και δεξιότητες λόγω μακροχρόνιας ανεργίας⁵⁴. Σύμφωνα με την έρευνα του ΟΟΣΑ⁵⁵ τα προγράμματα

52Δ.ΥΠ.Α e-magazine, εξαμηνιαίο ενημερωτικό περιοδικό, *Μεταρρυθμίσεις, συνεργασίες και εξωστρέφεια*, 1^ο εξάμηνο 2024, σελ.5, 21-22. <https://www.dypa.gov.gr/storage/emagazines/teyxos9/e-magazine-teukhos-9o-tis-dypa.pdf>.

53 ΙΝΕ-ΓΣΕΕ (2020), *Η μετάβαση της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο υπόδειγμα ανάπτυξης Μια εναλλακτική πρόταση στην Έκθεση Πισσαρίδη* σελ. 62-65. https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2020/12/Mia_enallaktiki_protasi_stin_ekthesi_Pissaridi.pdf, Καραμεσίνη Μαρία (2022), <https://www.naftemporiki.gr/opinion/1319439/nomoschedio-douleies-xana-emvathynsi-enos-agoraiou-montelou-katartisis/>, Ναυτεμπορική. Antonopoulos Christos, Anyfantaki, Sofia, Balfoussia, Hiona., Kosma Theodora, Papapetrou, Evangelia, Petroulakis, Filippos, Petroulas Pavlos, Zioutou, Pinelopi, (2022). *The Greek labour market before and after the pandemic: Slack, tightness and skills mismatch*. Bank of Greece, Economic Bulletin, 56, σελ.71-74.

54 Καραμεσίνη Μαρία (2022). *Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση ως εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής και πολιτικής καταπολέμησης της ανεργίας: Δυνατότητες, Όρια, Προϋποθέσεις*, ΕΝΑ Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών, Αθήνα σσ. 4-9, 24-25. Κυριακή Αθανασούλη, Κώστας Ευστρατόγλου, Γιάννης Παναγόπουλος, Παναγιώτα Παπακωνσταντίνου, Πρόδρομος Προδρομίδης Κώστας Κανελλόπουλος (2010). *Αγορά Εργασίας, Εξελίξεις και αρχές πολιτικής*, ΚΕΠΕ Αθήνα σελ.122-123. Καραμεσίνη Μαρία, (2010). *Εισοδηματική Προστασία των Ανέργων στην Ελλάδα. Ιστορική Εξέλιξη, Σύγχρονες προκλήσεις*, στο Μ. Θανοπούλου, Μ. Πετμεζίδου, Μ. Στρατηγάκη (επιμ.), Όψεις κοινωνικής δυναμικής. Μελέτες χαριστήριες στην Κούλα Κασσιμάτη, Αθήνα, Gutenberg, σελ. 5-9 Ioannidis, Yiorgos (February 2012). *Creating Markets out of nothing: the case of vocational training market in Greece*, University of Crete. Χρήστος Γούλας & Παρασκευάς Λιντζέρης(2017). *Διά βίου μάθηση, επαγγελματική κατάρτιση, απασχόληση και οικονομία Νέα δεδομένα, προτεραιότητες και προκλήσεις*, ΙΝΕ Γ.Σ.Σ.Ε.

55Η αξιολόγηση των προγραμμάτων κατάρτισης της Δ.ΥΠ.Α για την ελληνική αγορά εργασίας βασίστηκε σε τρία προγράμματα τα οποία συνδυάζουν κατάρτιση και απασχόληση. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης στους τομείς υψηλής ζήτησης και τα προγράμματα 25-29 και ετών 30-45 ετών σε τομείς υψηλής ζήτησης με έμφαση στις πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες. Η εμπειρία έδειξε ότι οι συμμετέχοντες στα συγκεκριμένα προγράμματα απολαμβάνουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης και χρηματικών απολαβών σε σύγκριση με τους μη συμμετέχοντες σε αυτά. Με τις θετικές αυτές επιδράσεις να διαρκούν ακόμα και σε χρονικό διάστημα τριών ετών από την συμμετοχή τους στα προγράμματα

κατάρτισης που εφαρμόζονται στην Ελλάδα, ασκούν αρκετά μεγαλύτερες επιδράσεις από τα αντίστοιχα προγράμματα τα οποία εφαρμόζονται σε άλλες χώρες.

Μια ακόμη μορφή ενεργητικής πολιτικής που εφαρμόζει η Δ.ΥΠ.Α., με συχνότητα από το 2015 και μετά, είναι αυτή της επιχορήγησης των επιχειρήσεων με σκοπό την πρόσληψη ανέργων σε νέες θέσεις εργασίας. Με την συγκεκριμένη πολιτική το κράτος επιδοτεί προσωρινά το κόστος δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, ενώ οι ωφελούμενες επιχειρήσεις υποχρεώνονται σε επιπλέον προσλήψεις ή διατήρηση των επιδοτούμενων θέσεων για ορισμένο χρονικό διάστημα μετά το πέρας της επιδότησης. Στο σημείο αυτό να τονίσουμε ότι το καθαρό αποτέλεσμα στην απασχόληση των προγραμμάτων επιδότησης των προσλήψεων ανέργων σε νέες θέσεις εργασίας του ιδιωτικού και κοινωνικού τομέα αρχικά εξαρτάται από τα φαινόμενα εκτόπισης και νεκρού βάρους. Η πρόσφατη αξιολόγηση του ΟΟΣΑ⁵⁶ έδειξε ότι οι πολιτικές επιδότησης της απασχόλησης στην Ελλάδα είναι πιο αποδοτικές από τις αντίστοιχες πολιτικές σε άλλες χώρες καθώς και πιο αποδοτικές για τους μακροχρόνια άνεργους⁵⁷ (ιδιαίτερα τους άνδρες) από τους μη μακροχρόνια άνεργους, γεγονός σημαντικό αν υπολογίσουμε ότι το 50% του συνόλου των ανέργων της Ελλάδας είναι μακροχρόνιοι.⁵⁸

Συγκεκριμένα, βάσει της αξιολόγησης του ΟΟΣΑ, οι συμμετέχοντες στα προγράμματα⁵⁹ επιδότησης της εργασίας του ελληνικού δημόσιου φορέα απασχόλησης έχουν πολύ μικρότερα ποσοστά εγγεγραμμένης ανεργίας, συγκρινόμενοι με άτομα που δεν συμμετέχουν σε αυτά. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στα συγκεκριμένα

αυτά. Βλ. OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 68, 75, 80-81.

56 Σχετικά με τα προγράμματα των επιδοτούμενων θέσεων εργασίας η έρευνα συμπεριέλαβε 17 προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης της Δ.ΥΠ.Α. Βλ. σχετικά OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*.

57 Duell, Nicola, Thurau, Lena, Vetter, Tim (2016). *Long-term Unemployment in the EU: Trends and Policies*. Bertelsmann Stiftung, p. 86. σελ. 66-67. Guichard, Stephanie. & Rusticelli, Elena (2010). *Assessing the Impact of the Financial Crisis on Structural Unemployment in OECD Countries*, OECD Economics Department Working Papers, No. 767, σελ. 6-21.

58 OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 17, 18, 50.

59 Οι συμμετέχοντες στα προγράμματα επιδότησης θέσεων εργασίας της Δ.ΥΠ.Α σε βάθος τριετίας απασχολούνται ως εργαζόμενοι κατά μέσο όρο επιπλέον 524 ημέρες από τους μη συμμετέχοντες σε αυτά, ενώ πάλι σε βάθος τριών ετών οι μετέχοντες στα συγκεκριμένα προγράμματα αποκομίζουν κατά μέσο όρο 13.784 επιπλέον ευρώ, από όσους δεν μετέχουν σε αυτά. Βλ. σχετ. OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*.

προγράμματα παραμένουν εργαζόμενοι και μετά το πέρας της επιδότησης. Επίσης, απολαμβάνουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης και χρηματικών απολαβών σε σύγκριση με τους μη συμμετέχοντες σε αυτά, με τις θετικές αυτές επιδράσεις να διαρκούν ακόμα και σε χρονικό διάστημα τριών ετών από την συμμετοχή τους στα συγκεκριμένα προγράμματα. Τέλος, σύμφωνα με την μελέτη του ΟΟΣΑ στα θετικά των προγραμμάτων επιδότησης θέσεων εργασίας της Δ.ΥΠ.Α. μπορούν να προσμετρηθούν η συνεισφορά τους στην μείωση της αδήλωτης εργασίας και η αύξηση της γεωγραφικής κινητικότητας του εργατικού δυναμικού⁶⁰. Σε παρόμοια συμπεράσματα με τη μελέτη του ΟΟΣΑ, όσο αφορά τις θετικές επιδράσεις των προγραμμάτων ενεργητικής πολιτικής της Δ.ΥΠ.Α. σχετικά με την απασχόληση, καταλήγει έκθεση στοιχείων⁶¹ στην οποία προέβη ο οργανισμός αλλά και μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας⁶².

Ανακεφαλαιώνοντας, οι πολιτικές της άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας στον Δημόσιο Τομέα, οι επιδοτήσεις θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα και τα προγράμματα κατάρτισης αποτελούν τις τρεις κύριες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης βάσει των οποίων ο Δημόσιος Φορέας Απασχόλησης επιδρά στο φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας. Οι Ε.Π.Α της Δ.ΥΠ.Α.⁶³ αν και βάσει των

60 OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 86-100.

61 Η Δ.ΥΠ.Α από το 2022 και έπειτα προβαίνει σε προσπάθεια αυτοαξιολόγησης των προγραμμάτων της. Η πλέον πρόσφατη χρονικά και ολοκληρωμένη, από την άποψη των παρεχόμενων πληροφοριών της έκθεση εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2024. Βάσει αυτής την τελευταία πενταετία προσλήφθηκαν συνολικά, μέσω των προγραμμάτων ενεργητικής πολιτικής της Δ.ΥΠ.Α. 180.053 ωφελούμενοι. Εξ αυτών οι 71.887 ήταν μακροχρόνια άνεργοι, ποσοστό 40% του συνόλου. Δ.ΥΠ.Α, Δ/ση Στρατηγικού Σχεδιασμού, Τμήμα Προγραμματισμού, Μελετών και Αξιολόγησης (Νοέμβριος 2024). *Ωφελούμενοι Προγραμμάτων Απασχόλησης ετών 2019-2024*, σελ.14.

62 World Bank (27 April 2021) *Greece: Improving The Design And Delivery of Almps – Phase II Monitoring Report #2 – Elefsina Pilot Program*, Report No. AUS0002197.

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/955371622093970259/pdf/Monitoring-Report-No-2-Elefsina-Pilot-Program.pdf>.

63 Η Δ.ΥΠ.Α από τα χρόνια της χρηματοοικονομικής κρίσης και των μνημονίων που ακολούθησαν αυτής, κλήθηκε να διαχειριστεί μεγάλες προκλήσεις από την εκτίναξη της ανεργίας και φαίνεται ότι κινείται προς σωστή κατεύθυνση για να μετεξελιχτεί σε έναν σύγχρονο δημόσιο φορέα απασχόλησης, με αρκετά ακόμα να πρέπει να γίνουν προς την κατεύθυνση αυτή. **Βλ. σχετικά** OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*, σελ. 12-14, 21-22,35,36. ΟΑΕΔ (Φεβρουάριος 2019). *Παρουσίαση Αποτελεσμάτων, Έρευνα Στάσεων ΟΑΕΔ*, <https://www.dypa.gov.gr/storage/statistika-stoikheia/meletes-analyseis/p34-erefna-ikanopihshs-xrhston-presentation-oaded-jan-2019-revised.pdf>.

Ο.Α.Ε.Δ., *Απολογισμός Δράσεων, Μάρτιος 2015 – Ιούνιος 2019*.

<https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214556/%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%9F%CE%91%CE%95%CE%94%202015-2019.pdf>.

αξιολογήσεων, τις οποίες και παραθέσαμε παραπάνω, κρίνονται ως ανταποκρινόμενες στον στόχο τους, την μείωση δηλαδή της κοινής και μακροχρόνιας ανεργίας, αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις όπως: το υψηλό διοικητικό τους κόστος, τη μη επαρκή αξιολόγηση τους, ελλιπή συντονισμό μεταξύ των αρμόδιων φορέων κ.ά., έχοντας σημαντικά περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης τους⁶⁴.

ii) Οι ενεργητικές πολιτικές του ελληνικού δημόσιου φορέα απασχόλησης σχετικά με την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην ελληνική αγορά εργασίας

Έχοντας, στο πρώτο μέρος του παρόντος κεφαλαίου, προβεί σε μια γενικότερη ανασκόπηση των κεντρικών ενεργητικών πολιτικών με τις οποίες η Δ.ΥΠ.Α. παρεμβαίνει στην αγορά εργασίας, στο δεύτερο τμήμα του παρόντος θα προσπαθήσουμε να τις αποκωδικοποιήσουμε σε βάθος, αναλύοντάς τες εξατομικευμένα και διερευνώντας το κατά πόσο οι πολιτικές αυτές έχουν ως στόχευση-προτεραιότητα τους την μακροχρόνια ανεργία⁶⁵.

Ξεκινώντας, θα παρουσιάσουμε τα προγράμματα της Δ.ΥΠ.Α., τα οποία εντοπίσαμε κυρίως στο site της. Συγκριμένα στις παρακάτω γραμμές θα προσπαθήσουμε να δείξουμε αν και με ποιο τρόπο τα προγράμματα τα οποία εκπόνησε και εκπονεί ο Δημόσιος Φορέας Απασχόλησης έχουν ως στόχευση τους το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας. Η περιοδολόγησή μας ακολουθεί χρονολογική σειρά εκκινώντας από το πρώτο διαθέσιμο πρόγραμμα με στόχευση της μακροχρόνια ανεργία, το οποίο εκπόνησε η Δ.ΥΠ.Α. και το οποίο είναι αναρτημένο στο site της.

Η Δ.ΥΠ.Α. λοιπόν, από το 2016 και μετά, προκήρυξε τα ακόλουθα κοινωφελή προγράμματα: Κοινωφελή (Δ.Π, No10/2016) 6.339 θέσεις⁶⁶. Κοινωφελή (Δ.Π. No.

64 Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης της Απασχόλησης,(Αύγουστος 2022), *Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης*, Αθήνα, σελ. 3,13 <https://ypergasias.gov.gr/%20wp-content/uploads/2022> σελ. 84,96-98.

65 Η καταπολέμηση του διαρκώς διογκούμενου πανευρωπαϊκά προβλήματος της μακροχρόνιας ανεργίας αποτελεί σημαντική πρόκληση και προτεραιότητα για όλες τις χώρες τις Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει υιοθετήσει τη Σύσταση του Συμβουλίου της 15ης Φεβρουαρίου 2016 «Για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας» (2016/C67/01), στην οποία προτείνονται σειρά μέτρων για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. **Βλ. σχετικά** Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης της Απασχόλησης,(Αύγουστος 2022), *Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης*, Αθήνα, σελ. 63 <https://ypergasias.gov.gr/%20wp-content/uploads/2022>

66 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/03-10-2016-dimosia-prosklisi-anakoinopiisi-sto-ortho.pdf>

09/2017) 1.639 θέσεις⁶⁷. Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 16/2017, 7.180 θέσεις⁶⁸. Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 8/2018, 30.333 θέσεις⁶⁹. Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 10/2018) 2.082 θέσεις⁷⁰. Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 3/2019) 8.933 θέσεις⁷¹, Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 4/2020) 36.500 θέσεις⁷², Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 2/2022) 25.000 θέσεις⁷³, Κοινωφελή (Δ.Π. Νο.14/2022) 6.260 θέσεις⁷⁴.

Οι εν δυνάμει δικαιούχοι έπρεπε να ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες, ανάμεσα στις οποίες ήταν και αυτή των μακροχρόνια ανέργων. Μάλιστα σε ορισμένα κοινωφελή προγράμματα οι μακροχρόνια άνεργοι ήταν η μόνη επιλέξιμη ομάδα ωφελούμενων. Το μόνο πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας που δεν είχε ως προϋπόθεση οι αιτούμενοι να ανήκουν σε συγκεκριμένες ομάδες, ανάμεσα στις οποίες ήταν και αυτή των μακροχρόνια ανέργων, ήταν τα Κοινωφελή (Δ.Π. Νο. 4/2018) 5.066 θέσεις⁷⁵. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα μπορούσαν να συμμετέχουν κοινοί άνεργοι άνω των 18 ετών, χωρίς όμως να διαφοροποιείται ουσιαστικά στην διαδικασία μοριοδότησης από τα υπόλοιπα κοινωφελή προγράμματα.

Σχετικά με τα κριτήρια κατάταξης των συμμετεχόντων των κοινωφελών προγραμμάτων, αρχικά μοριοδοτούνταν η συνεχόμενη ανεργία των υποψηφίων και των συζύγων τους με ένα μόριο για κάθε ένα μήνα, μέχρι τους 60 μήνες ανεργίας⁷⁶. Να τονίσουμε ότι η μοριοδότηση για άλλους λόγους όπως η αναπηρία του υποψηφίου, το ετήσιο εισόδημα, η ηλικία του δικαιούχου, το δικαίωμα στο Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) κ.ά. ήταν σημαντική, αλλά ο μακροχρόνια άνεργος και σε περίπτωση συζύγου τα ζεύγη ανέργων που διέθεταν μέχρι 60 μήνες μακροχρόνιας ανεργίας, μπορούσαν μόνο μέσα από αυτό το κριτήριο κατάταξης να συγκεντρώσουν την υψηλότερη βαθμολόγηση.

67 <https://www.taxheaven.gr/circulars/26703/o-a-e-d-ar-prwt-54705-2017>

68 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi.pdf>

69 Δ.ΥΠ.Α., [file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20(4).pdf)

70 Δ.ΥΠ.Α., [file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20(3).pdf)

71 Δ.ΥΠ.Α., [file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/dimosia-prosklisi%20(1).pdf)

72 Δ.ΥΠ.Α., [file:///C:/Users/user/Downloads/dhmosia-prosklhsh%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/dhmosia-prosklhsh%20(1).pdf)

73 Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/storage/apaskholisi/kinofelhs-2022/9tze4691o2-bx1.pdf>

74 Δ.ΥΠ.Α., <https://www.taxheaven.gr/circulars/41002/dhmosia-prosklhsh-dypa-14-2022>

75 <https://greenagenda.gr/wp-content/uploads/2018/05/oaed987654.pdf>

76 Μοναδική εξαίρεση στον «κανόνα» αυτό μοριοδότησης των κοινωφελών προγραμμάτων αποτέλεσε το κοινωφελές πρόγραμμα (Δ.Π. Νο. 2/2015). Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα το ανώτατο όριο μοριοδότησης της ανεργίας των υποψηφίων και των συζύγων τους ήταν έως τους 36 μήνες ανεργίας.

Στην συντριπτική πλειοψηφία των συγκεκριμένων προγραμμάτων η μακροχρόνια ανεργία ήταν από τα προαπαιτούμενα κριτήρια για να μπορέσει κάποιος να συμμετάσχει σε αυτά, ενώ στη μοριοδότηση των υποψήφιων η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μακροχρόνια ανεργία ήταν αυτή που είχε τον πλέον βαρύνοντα ρόλο, αφού συγκέντρωνε την υψηλότερη μοριοδότηση σε σχέση με άλλα κριτήρια. Βάσει των παραπάνω λοιπόν μπορούμε να πούμε ότι τα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας είχαν ως κύρια στόχευση τους μακροχρόνια ανέργους.

Περαιτέρω, στην πολιτική της δημιουργίας άμεσων θέσεων εργασίας στο δημόσιο τομέα, η Δ.ΥΠ.Α. εκτός των κοινωφελών προγραμμάτων δημιούργησε και μια ακόμη σειρά προγραμμάτων. Συγκεκριμένα με τις Δ.Π. Νο. 13/2016⁷⁷ και Νο. 10/2017⁷⁸ η Δ.ΥΠ.Α. προκήρυξε 4.000 και 1.135 αντίστοιχα θέσεις απασχόλησης μακροχρόνιων ανέργων στον Δημόσιο Τομέα της Υγείας για 12 μήνες. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα στην πρώτη του εκδοχή του είχε ως αποκλειστική του στόχευση τους μακροχρόνια ανέργους, καθότι δεν μπορούσαν να συμμετέχουν σε αυτό άτομα με λιγότερη των 12 μηνών ανεργία. Στην επαναπροκήρυξη του προγράμματος δικαίωμα συμμετοχής σε αυτό είχαν εκτός των μακροχρονίων και λοιπές ευπαθείς ομάδες ανέργων (μονογονείς, δικαιούχοι ΚΕΑ κ.ά.). Στη μοριοδότηση των ωφελούμενων κύρια βαρύτητα δινόταν στην συνεχόμενη ανεργία των υποψήφιων και των συζύγων τους, με ένα μόριο για κάθε ένα μήνα, μέχρι τους 60 μήνες ανεργίας, Τα υπόλοιπα κριτήρια μοριοδότησης των ωφελούμενων, όπως ηλικιακά, εισοδηματικά, αναπηρίας κ.ά. έφταναν το ανώτατο έως 45 μόρια, όταν μεμονωμένα το κριτήριο της μακροχρόνιας ανεργίας έφτανε τα 60 μόρια για τον αιτούμενο και τα 120 μόρια σε περίπτωση ύπαρξης και μακροχρόνια άνεργου συζύγου, αυτού.

Επίσης με τη Δ.Π. Νο. 11/2017 “Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων, φορέων και οργανισμών του δημοσίου τομέα, όπως αυτός ορίζεται από το άρθρο 51 του ν. 1892/1990 και επιχειρήσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δευτέρου

77 Δ.ΥΠ.Α., [https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214512/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20\(%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F%20%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%91%20%CE%A5%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%204000\).pdf](https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214512/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20(%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%9F%20%CE%A4%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%91%20%CE%A5%CE%93%CE%95%CE%99%CE%91%CE%A3%204000).pdf)

78 Δ.ΥΠ.Α., file:///C:/Users/user/Downloads/dhmosia-prosklhsh.pdf

βαθμού (Δήμων και Περιφερειών) του ν. 3852/2010, που ασκούν τακτικά οικονομική δραστηριότητα για την απασχόληση 10.000 μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 55-67 ετών”⁷⁹, η Δ.ΥΠ.Α. προκήρυξε 10.000 θέσεις απασχόλησης στον δημόσιο τομέα. Η αρχική προκήρυξη του προγράμματος προέβλεπε ότι ωφελούμενοι θα ήταν μακροχρόνια άνεργοι ηλικίας 55-67 ετών οι οποίοι θα προσλαμβάνονταν από τις επιχειρήσεις που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα. Η διάρκεια του προγράμματος οριζόνταν στους δώδεκα 12 μήνες με δυνατότητα επέκτασης για ακόμα δώδεκα 12 μήνες, ύστερα από αίτηση που θα υποβάλλει η δικαιούχος επιχείρηση, ενώ ως επιχορηγούμενο ποσό οριζόνταν το 50% του μηνιαίου μισθολογικού και μη κόστους, με ανώτατο όριο τα 600 ευρώ μηνιαίως, ανά ωφελούμενο. Και σε αυτή την περίπτωση το συγκεκριμένο πρόγραμμα, άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, είχε στην αρχική του σύλληψη ως αποκλειστική του στόχευση τους μακροχρόνια ανέργους 55-67 ετών. Στην πορεία υπήρξαν τροποποιήσεις του προγράμματος βάσει των οποίων η επιχορήγηση ανά ωφελούμενο αυξήθηκε στο 75% έως 750 ευρώ μηνιαίως, και σε αυτό μπορούσαν να συμμετέχουν και κοινοί άνεργοι από 55 έως 74 ετών.

Τέλος, με τις Δ.Π. Νο. 11/2018 και Δ.Π. Νο. 12/2019 “Ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης για 5.500 ανέργους πτυχιούχους ΑΕΙ & ΤΕΙ ηλικίας 22-29 ετών, σε Υπουργεία και εποπτευόμενους δημόσιους φορείς και “Ειδικό πρόγραμμα απασχόλησης 250 ανέργων ηλικίας 22-39 ετών στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και στα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου αυτής” αντίστοιχα ⁸⁰ η μακροχρόνια ανεργία είχε βαρύνοντα ρόλο στα κριτήρια της κατάταξης των υποψηφίων. Συγκεκριμένα το κριτήριο της μακροχρόνιας ανεργίας μοριοδοτούνταν με ανώτατο όριο τους 24 μήνες και ανώτατο αριθμό μορίων τα 48 (2 μόρια ανά πλήρη μήνα) όταν την αμέσως υψηλότερη μοριοδότηση λάμβαναν οι κάτοχοι διδακτορικού (36 μόρια) και μεταπτυχιακού (24 μόρια).

79Δ.ΥΠ.Α.

<https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214512/%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%91%205567%20%CE%95%CE%A4%CE%A9%CE%9D%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20%CE%9C%CE%95%20%CE%91%CE%94%CE%91.pdf>

80Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/storage/apaskholisi/arxia-gia-nea-istoselida/proergasia-kai-idiko-programma-dytikh-makedonia/dhmosia-prosklshsh.pdf>

Μια ακόμη μορφή ενεργητικής πολιτικής που εφαρμόζει η Δ.ΥΠ.Α., με συχνότητα από το 2015 και μετά, είναι αυτή της επιχορήγησης των επιχειρήσεων με σκοπό την πρόσληψη ανέργων σε νέες θέσεις εργασίας.

Συγκεκριμένα με τη Δ.Π. Νο. 12/2016 «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 ανέργων, ηλικίας 30-49 ετών»⁸¹ και με τη Δ.Π. Νο. 15/2017, πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 15.000 ανέργων, ηλικίας 30-49 ετών⁸², η Δ.ΥΠ.Α. παρείχε σε επιχειρήσεις την δυνατότητα να προσλάβουν ανέργους για τους οποίους θα λάμβαναν κρατική επιδότηση. Οι επιλεγόμενες ομάδες ανέργων ήταν όσοι διέθεταν κατ' ελάχιστο τρεις μήνες ανεργίας και οι μακροχρόνια άνεργοι. Όμως η επιδότηση των επιχειρήσεων για την πρόσληψη εκ μέρους τους μακροχρόνια ανέργων ήταν μεγαλύτερη και επιπλέον οι επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν μακροχρόνια ανέργους δεν είχαν Καμία δέσμευση διατήρησης της επιχορηγούμενης θέσης μετά το πέρας της επιδότησης. Αντιθέτως, οι επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν μη μακροχρόνια ανέργους είχαν την δέσμευση μετά τη λήξη της 12μηνης επιχορήγησης να διατηρήσουν το προσωπικό (προϋπάρχον και επιχορηγούμενο) για τρεις επιπλέον μήνες χωρίς επιχορήγηση.

Με τη Δ.Π. Νο. 2/2017 “Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων με προσωπικό άνω των είκοσι θέσεων πλήρους απασχόλησης, για την πρόσληψη 5.000 ανέργων οι οποίοι βρίσκονται σε μειονεκτική και ιδιαίτερα μειονεκτική θέση, ηλικίας άνω των 50 ετών”⁸³, η Δ.ΥΠ.Α. παρείχε σε επιχειρήσεις την δυνατότητα να προσλάβουν ανέργους για τους οποίους θα λάμβαναν κρατική επιδότηση. Οι επιλεγόμενες ομάδες ανέργων ήταν όσοι διέθεταν το λιγότερο έξι μήνες ανεργίας και οι μακροχρόνια άνεργοι. Η επιδότηση ανερχόταν στο 50% του μηνιαίου μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους του ωφελούμενου με ανώτατο όριο τα 500 ευρώ μηνιαίως. Όμως οι επιχειρήσεις που θα απασχολούσαν μακροχρόνια ανέργους είχαν δικαίωμα επιδότησης της θέσης για 12 μήνες, έναντι επιδότησης 9 μηνών για τις επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν ανέργους από 6 έως 11 μήνες ανεργίας. Επιπλέον μόνο στις επιχειρήσεις οι οποίες θα προσλάμβαναν μακροχρόνια ανέργους παρέχονταν

81 Δ.ΥΠ.Α., <https://empedu.gov.gr/wpcontent/uploads/2018/10/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97-30-49-%CE%91%CE%94%CE%91.pdf>

82 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/ethniko-30-49-dhmosia-prosklhsh.pdf>

83 Δ.ΥΠ.Α., <http://www.dypa.gov.gr/ethniko-30-49-dhmosia-prosklhsh-no-2-2017-14325-22.02.2017> (dypa.gov.gr)

η δυνατότητα επέκτασης της αρχικής 12μηνιας επιχορήγησης για εννέα επιπλέον μήνες. Τέλος οι επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν μακροχρόνια ανέργους δεν είχαν Καμία αρχική δέσμευση διατήρησης της επιχορηγούμενης θέσης μετά το πέρας της επιδότησης των 12 μηνών, ενώ επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν λοιπούς ανέργους δεσμεύονταν να διατηρήσουν το προσωπικό για τρεις (3) μήνες ακόμα χωρίς επιχορήγηση.

Με τη Δ.Π. Νο. 3/2017 «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων με προσωπικό έως είκοσι θέσεων πλήρους απασχόλησης, για την πρόσληψη 10.000 ανέργων ηλικίας άνω των 50 ετών»⁸⁴, η Δ.ΥΠ.Α. παρείχε σε επιχειρήσεις την δυνατότητα να προσλάβουν ανέργους για τους οποίους θα λάμβαναν κρατική επιδότηση. Οι επιλεγόμενες ομάδες ανέργων ήταν αυτοί που διέθεταν το λιγότερο τρεις μήνες ανεργίας και οι μακροχρόνια άνεργοι. Οι επιχειρήσεις που θα προσλάμβαναν μη μακροχρόνια ανέργους είχαν δικαίωμα επιδότησης για 9+9 μήνες, με δέσμευση όμως μετά το πέρας της επιδότησης να διατηρήσουν την θέση έξι επιπλέον μήνες, άνευ επιχορήγησης, σε περίπτωση επέκτασης της αρχικής εννεάμηνης επιδότησης. Αντιθέτως, οι επιχειρήσεις που θα απασχολούσαν μακροχρόνια ανέργους είχαν δικαίωμα επιδότησης της θέσης για 12+9 μήνες, δεσμευόμενες να κρατήσουν την επιδοτούμενη θέση για τουλάχιστον τρεις μήνες μετά το πέρας της επιχορήγησης, μόνο στην περίπτωση που είχαν αιτηθεί εννεάμηνη επέκταση μετά το πέρας της αρχικής 12 μήνης επιχορήγησης.

Με τη Δ.Π. Νο. 4/2017 «Πρόγραμμα Επιχορήγησης Επιχειρήσεων και Εργοδοτών για την Απασχόληση 10.000 Δικαιούχων Επιταγής Επανεκπαίδευσης στην Αγορά Εργασίας»⁸⁵, μακροχρόνια άνεργοι που τους υπολείπονταν έως δύο μήνες επιδότησης μπορούσαν να ενταχτούν στο πρόγραμμα για 12 μήνες, ενώ οι ωφελούμενοι τακτικής ανεργίας που ήθελαν να κάνουν χρήση του προγράμματος, έπρεπε να υπολείπεται τουλάχιστον το 50% της τακτικής τους επιδότησης. Στο ημερήσιο ποσό επιχορήγησης για τους μακροχρόνια ανέργους προβλεπόταν και ένα

84Δ.ΥΠ.Α.,(ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ_Νο 3-2017_14330-22.02.2017_)(dypa.gov.gr)

85Δ.ΥΠ.Α.,

<http://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214512/%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97%20%CE%95%CE%A0%CE%99%CE%A4%CE%91%CE%93%CE%97%20%CE%95%CE%A0%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%9E%CE%97%CE%A3.pdf>

επιπλέον ποσό επιδότησης των 8 ευρώ. Το πρόγραμμα δέσμευε τις επιχορηγούμενες επιχειρήσεις να διατηρήσουν την επιδοτούμενη θέση για τουλάχιστον τρεις μήνες, μετά το πέρας της επιχορήγησης και στις περιπτώσεις που είχαν επιδοτηθεί για θέση μακροχρονίως ανέργου.

Με τη Δ.Π. Νο. 6/2018 «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 ανέργων νέων ηλικίας 18-29 ετών, με έμφαση στους πτυχιούχους ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων πανεπιστημιακού και τεχνολογικού τομέα»⁸⁶. Κύρια στόχευση του προγράμματος ήταν οι άνεργοι πτυχιούχοι ΑΕΙ και ΤΕΙ. Το ποσό της επιχορήγησης των συμμετεχόντων ανερχόταν στο 50% του μηνιαίου μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους με ανώτατο όριο τα 500 ευρώ. Συγκεκριμένα, παρέχονταν κίνητρο στους εργοδότες που θα προσλάμβαναν μακροχρόνια ανέργους, απαλλάσσοντας τους από την υποχρεωτική δέσμευση διατήρησης του επιχορηγούμενου προσωπικού τους για τρεις επιπλέον μήνες μετά το πέρας της επιδότησης, ενώ η χρονική διάρκεια επιχορήγησης για ωφελούμενους μακροχρόνια ανέργους ήταν 15 μήνες, έναντι 12 μηνών για τους μη μακροχρόνια ανέργους.

Με τη Δ.Π. Νο. 1/2021, «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες (ΛΑΠ) της χώρας με έμφαση σε μακροχρόνια ανέργους και σε ανέργους μεγαλύτερων ηλικιών»⁸⁷. Το πρόγραμμα έδινε κύρια έμφαση στο κριτήριο της μακροχρονίας ανεργίας αφού η επιδότηση για τους κοινούς ανέργους και κοινούς ανέργους άνω των 50 ετών, αντιστοιχούσε στο 50% και 60% του μοναδιαίου κόστους, ενώ για τους μακροχρόνια ανέργους στο 65% του μοναδιαίου κόστους και για τους μακροχρόνια ανέργους 50 ετών και άνω στο 75% του μοναδιαίου κόστους. Επιπλέον το όριο της δημόσιας επιχορηγούμενης δαπάνης ήταν υψηλότερο για τους ωφελούμενους μακροχρονίως ανέργους.

86Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/18-29-ethniko-dhmosia-prosklhsh.pdf>

87Δ.ΥΠ.Α.,

<https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214512/%CE%9B%CE%91%CE%A0%20%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%A3%CE%9A%CE%9B%CE%97%CE%A3%CE%97.pdf>

Με τη Δ.Π. Νο. 7/2021, συμμετοχή στο «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 2.000 ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω, στις Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου»⁸⁸. Αν και στο πρόγραμμα μπορούσαν να συμμετέχουν κοινοί και μακροχρόνια άνεργοι, η μηνιαία επιχορήγηση των επιχειρήσεων για την πρόσληψη κοινών ανέργων έφτανε στο 48,2%, ενώ για την πρόσληψη μακροχρόνια ανέργων στο 59%.

Με τη Δ.Π. Νο. 9/2021 για συμμετοχή στο “πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 1.000 ατόμων, που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση”⁸⁹. Ως ποσό επιχορήγησης ορίζονταν το 50% του μηνιαίου μισθολογικού και μη μισθολογικού κόστους του ωφελούμενου με ανώτατο όριο τα 750 ευρώ μηνιαίως. Δυνατότητα συμμετοχής στο πρόγραμμα είχαν οι άνεργοι άνω των 6 μηνών, ενώ το διάστημα επιχορήγησης για όσους διέθεταν ανεργία από 6 έως 11 μήνες ήταν 12 μήνες, χωρίς δυνατότητα επέκτασης. Για την πρόσληψη ανέργων που βρίσκονται σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση, δηλαδή ήταν εγγεγραμμένοι στα μητρώα της Δ.ΥΠ.Α. για χρονικό διάστημα άνω των 24 μηνών, ή ήταν εγγεγραμμένοι στα μητρώα της Δ.ΥΠ.Α. για χρονικό διάστημα άνω των δώδεκα μηνών και ανήκαν σε μία από τις επιλέξιμες ευάλωτες ομάδες, η διάρκεια της επιχορήγησης οριζόταν στους δώδεκα μήνες με δυνατότητα επέκτασης για άλλους δώδεκα μήνες.

Με τη Δ.Π. Νο. 10/2021 “Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις Περιφέρειες σε μετάβαση (MET), με έμφαση στις γυναίκες”⁹⁰. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν είχε ως κύριο στόχο του την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας αλλά το έμφυλο χάσμα. Παρόλα αυτά πριμοδοτούσε τους άνδρες μακροχρόνια ανέργους αφού η επιχορήγηση των ανδρών μακροχρόνια ανέργων κυμαίνονταν από 65% έως 70% του μοναδιαίου κόστους, ενώ των ανδρών κοινών ανέργων σε ποσό που αντιστοιχούσε σε ποσοστό 50% του μοναδιαίου κόστους.

Με τη Δ.Π. Νο. 1 /2022 “Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 4.000 ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις Περισσότερο Ανεπτυγμένες

⁸⁸<https://www.taxheaven.gr/circulars/36415/dhmosia-prosklhsh-0aed-7-2021>

⁸⁹Δ.ΥΠ.Α., <https://prosvasis.dypa.gov.gr/proghramma-epikhorighisis-epikheiriseon-ghia-tin-proslipsi-1000-atomon-poy-vriskontai-se-meioneftiki-thesi-kai-se-idiaitera-meioneftiki-thesi>

⁹⁰ Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/storage/apaskholisi/06-07-2021-nthe-met/dhmosia-prosklhsh-met.pdf>

Περιφέρειες (ΠΑΠ) της χώρας, με έμφαση στις γυναίκες”⁹¹. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα δεν είχε ως κύριο στόχο του την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας αλλά το έμφυλο χάσμα. Παρόλα αυτά πριμοδοτούσε τους μακροχρόνια άνεργους άνδρες, αφού η επιχορήγηση για την κατηγορία αυτή άνεργων κυμαίνονταν από 65% έως 70% του μοναδιαίου κόστους, ενώ των κοινών άνεργων ανδρών σε ποσοστό 50% του μοναδιαίου κόστους. Επιπρόσθετα, το ύψος του επιχορηγούμενου ποσού για τους μακροχρονίως άνεργους μπορούσε να ανέλθει σε επιπλέον 186,60 ευρώ μηνιαίως, σε σχέση με των κοινών άνεργων.

Με τη Δ.Π. Νο. 15/2022, “πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 άνεργων που ανήκουν σε δύσκολα εξυπηρετήσιμες πληθυσμιακές ομάδες”⁹². Βασική προϋπόθεση για να θεωρηθεί ωφελούμενος ως ανήκων σε ευάλωτη ομάδα ήταν το κριτήριο της ύπαρξης της πολύ μακροχρόνιας ανεργίας (24 μήνες ανεργίας και άνω) ή της μακροχρόνιας ανεργίας (12 μήνες και άνω) συνδυαστικά για τη δεύτερη περίπτωση με άλλα κοινωνικά κριτήρια, όπως η μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης κ.ά. Δηλαδή, για να συμμετέχει κάποιος στο πρόγραμμα έπρεπε να διαθέτει τουλάχιστον μακροχρόνια ανεργία, ενώ η μεγάλη μακροχρόνια ανεργία (24 μήνες και άνω) αποτελούσε από μόνη της κριτήριο συμμετοχής. Η διάρκεια της επιχορήγησης ήταν 24 μήνες με υποχρέωση διατήρησης των επιχορηγούμενων θέσεων για 8 επιπλέον μήνες μετά την λήξη αυτής.

Με τη Δ.Π. Νο. 16/2022 “Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 μακροχρόνια άνεργων ηλικίας 45 ετών και άνω, σε περιοχές θύλακες υψηλής ανεργίας”⁹³. Σκοπός της δράσης αυτής ήταν η ανάσχεση των συνεπειών της ανεργίας και η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, ιδιαίτερα για τους μακροχρόνια άνεργους μεγαλύτερων ηλικιών, σε περιοχές θύλακες υψηλής ανεργίας της χώρας. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είχε ως αποκλειστική ομάδα στόχευσης του τους μακροχρόνια άνεργους, καθότι σε αυτό μπορούσαν να μετάσχουν αποκλειστικά μακροχρόνια άνεργοι. Για την πρόσληψη άνεργων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση η διάρκεια της επιχορήγησης οριζόταν στους δώδεκα (12) μήνες. Οι επιχειρήσεις υποχρεούνταν να διατηρήσουν τις επιχορηγούμενες θέσεις για τέσσερις (4) επιπλέον μήνες μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος της επιχορήγησης. Για την πρόσληψη

91 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/6ks8d4691o2-4o5.pdf>

92 Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/storage/apaskholisi/taa/enhmerotiko-eko-10000-thesis-taa.pdf>

93 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/07-12-2022-dite-edw-ti-dimosia-prosklisi.pdf>

ανέργων που βρίσκονταν σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση, η διάρκεια της επιχορήγησης ορίζονταν στους δεκαοκτώ (18) μήνες. Οι επιχειρήσεις υποχρεούνταν να διατηρήσουν τις επιχορηγούμενες θέσεις για έξι (6) επιπλέον μήνες μετά τη λήξη του χρονικού διαστήματος της επιχορήγησης.

Με τη Δ.Π. Νο. 2/2023 για την εκδήλωση ενδιαφέροντος συμμετοχής στο «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 3.000 ανέργων ηλικίας 56 ετών και άνω, που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα επιχορήγησης για την απασχόληση μακροχρόνια ανέργων, ηλικίας 55-67 ετών»⁹⁴. Το πρόγραμμα έχει ως αποκλειστικό στόχο τους τέως μακροχρόνια ανέργους της ηλικιακής ομάδας των 55-67 ετών, αφού σκόπευε στην επανένταξή τους στην αγορά εργασίας και την αποφυγή της εκ νέου μακροχρόνιας ανεργίας. Για να συμμετάσχει κάποιος σε αυτό, προϋπόθεση ήταν να είχε υπάρξει στο παρελθόν μακροχρόνια άνεργος. Η διάρκεια της επιδότησης ήταν δωδεκάμηνη και το ποσοστό επιχορήγησης ανερχόταν στο 70% του μοναδιαίου κόστους.

Με τη Δ.Π. Νο. 8/2023, «Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 5.000 ανέργων, ηλικίας 18-66 ετών, με έμφαση στον τομέα της πράσινης οικονομίας και τις γυναίκες»⁹⁵. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα οι ωφελούμενοι μακροχρόνια άνεργοι θεωρούνταν ως άτομα ευρισκόμενα σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση και επιδοτούνταν για χρονικό διάστημα 15 μηνών έναντι των συμμετεχόντων που δεν διέθεταν το κριτήριο της μακροχρόνιας ανεργίας και επιδοτούνταν για 12 μήνες. Η επιχορήγηση για την αποζημίωση δαπανών του προγράμματος ανερχόταν σε ποσοστό 50% του μοναδιαίου κόστους (μισθολογικό και μη μισθολογικό κόστος). Οι επιχειρήσεις υποχρεούνταν να διατηρήσουν τις επιχορηγούμενες θέσεις για τέσσερις (4) επιπλέον μήνες στην περίπτωση πρόσληψης ανέργων που βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση και πέντε (5) επιπλέον μήνες στην περίπτωση πρόσληψης ανέργων που βρίσκονταν σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση,

Έχοντας ολοκληρώσει την παρουσίαση των προγραμμάτων που εμπίπτουν στην πολιτική των επιδοτούμενων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, στο σημείο

94 Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/proghramma-epikhorighisis-epikheiriseon-ghia-tin-proslipsi-3000-anerghon-ilikias-56-etwn-kai-ano-poy-oloklirosan-to-proghramma-epikhorighisis-ghia-tin-apaskholisi-makrokhronia-anerghon-ilikias-55-eos-67-etwn>

95 Δ.ΥΠ.Α., <https://www.dypa.gov.gr/storage/apaskholisi/5000-prasinh-ikonomia/ps8274691o2-psto.pdf>

αυτό θα παρουσιάσουμε μια ακόμη μορφή ενεργητικής πολιτικής που εφαρμόζει η Δ.ΥΠ.Α., κυρίως τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για προγράμματα τα οποία συνδυάζουν την επιδότηση θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα με την παράλληλη κατάρτιση των συμμετεχόντων σε αυτά. Συγκεκριμένα με τη Δ.Π. Νο. 1/2024, «Ολοκληρωμένη Δράση Κατάρτισης και Απασχόλησης 10.000 ανέργων ηλικίας 25 έως 45 ετών»⁹⁶. Για τις επιχειρήσεις που επιλέγουν να επιχορηγηθούν βάσει του άρθρου 32 του Κανονισμού υπ' αριθ. 651/2014 (L 187) της Επιτροπής, θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση η πρόσληψη ανέργων που βρίσκονται σε μειονεκτική ή ιδιαίτερα μειονεκτική θέση. Ως άτομα σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση νοούνται οι άνεργοι, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στα Μητρώα της Δ.ΥΠ.Α., για χρονικό διάστημα άνω των είκοσι τεσσάρων 24 μηνών, ή είναι εγγεγραμμένοι για χρονικό διάστημα άνω των δώδεκα 12 μηνών και ανήκουν σε κάποια μειονεκτούσα κατηγορία ανέργων.

Ανακεφαλαιώνοντας λοιπόν, η παρούσα μελέτη έχοντας ως κύριο στόχο της να αναδείξει κατά πόσο οι ενεργητικές πολιτικές του ελληνικού δημόσιου φορέα απασχόλησης, έχουν ως στόχευση την μακροχρόνια ανεργία, βασίστηκε κυρίως⁹⁷ στα δημοσιευμένα προγράμματα της Δ.ΥΠ.Α., τα οποία βρίσκονται στο site αυτής. Η χρονική δημοσίευση των προγραμμάτων στον ιστότοπο του οργανισμού εκκινεί από τις 30/09/2016.

Στο πλαίσιο του μέτρου της δημιουργίας άμεσων θέσεων εργασίας στο δημόσιο τομέα και τα 12 προγράμματα που εντοπιστήκαν στον ιστότοπο της Δ.ΥΠ.Α. προέβλεπαν ειδική μέριμνα (υψηλότερη μοριοδότηση, επιπρόσθετη χρηματική επιδότηση, αποκλειστικό δικαίωμα συμμετοχής κ.ά.) για τους μακροχρόνια ανέργους, έναντι των κοινών ανέργων. Τα προγράμματα της Δ.ΥΠ.Α. με σκοπό την άμεση δημιουργία θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα, είχαν ως στόχευση τους την μακροχρόνια ανεργία, σε ποσοστό 100%.

Περνώντας στα προγράμματα επιδότησης θέσεων στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, βλέπουμε ότι από τα 56 συνολικά προγράμματα τα οποία εντοπίσαμε από

96 Δ.ΥΠ.Α., <file:///C:/Users/user/Downloads/3-dp-25-45.pdf>

97 Στην προσπάθειά μας για την κατά το δυνατόν πληρέστερη παρουσίαση των ενεργητικών πολιτικών της Δ.ΥΠ.Α. οι οποίες έχουν στόχευσή τους τη μακροχρόνια ανεργία, εκτός του επίσημου ιστοτόπου του Δημόσιου Φορέα Απασχόλησης, πραγματοποιήσαμε έρευνα και σε λοιπές διαδικτυακές πηγές (blogs & sites), χωρίς να προκύψουν όμως σημαντικά αποτελέσματα.

το 2016 και εντεύθεν, στα 16 εξ αυτών υπήρχε πρόβλεψη για την αντιμετώπιση του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας, με το ποσοστό να ανέρχεται στο 28,5% του συνόλου.

Σχετικά με την ενεργητική πολιτική των προγραμμάτων επιδότησης της αυτοαπασχόλησης μέσω της επιχειρηματικότητας, εντοπίσαμε 14 αντίστοιχα προγράμματα, χωρίς κανένα από αυτά (ποσοστό 0%) να έχει στις στοχεύσεις του με άμεσο ή έμμεσο τρόπο την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας. Επομένως, η ενεργητική πολιτική δεν είχε καθόλου ως στόχευση τη μακροχρόνια ανεργία.

Τέλος, σχετικά με την ενεργητική πολιτική της Δ.ΥΠ.Α., στην οποία συνδυάζεται η επιδότηση θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα με παράλληλες δράσεις κατάρτισης για τους ωφελούμενους αυτών, η Δ.ΥΠ.Α. έχει πραγματοποιήσει δύο τέτοιες δράσεις στο πρόσφατο χρονικό διάστημα. Στο ένα εξ αυτών, Δημ. Πρόσκληση Νο. 1/2024, προβλέπεται επιπλέον στόχευση στους μακροχρόνιους ανέργους. Άρα η συγκεκριμένη ενεργητική πολιτική έχει ως στόχευση τη μακροχρόνια ανεργία σε ποσοστό 50%.

Στο σύνολο λοιπόν των 86 δημοσιευμένων προγραμμάτων τα οποία βρίσκονται αναρτημένα στο site της Δ.ΥΠ.Α., τα 29 εξ αυτών (ποσοστό 33,7%) έχουν ως κύρια ή δευτερεύουσα στόχευση τους την καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, ενισχύοντας τους μακροχρόνια άνεργους επιπλέον από τους κοινούς ανέργους με ποικίλους τρόπους, όπως: επιπλέον χρηματική επιδότηση, μεγαλύτερη χρονική διάρκεια επιδότησης, μη ύπαρξη δεσμεύσεων για την επιχορηγούμενη επιχείρηση μετά το πέρας της επιδότησής της κ.ά. Στις περιπτώσεις δε των προγραμμάτων για τα οποία η καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας αποτελεί αποκλειστική στόχευση, επιπρόσθετα από τους τρόπους ενίσχυσης που αναφέραμε προηγουμένως, επιτρέπονταν μόνο σε άτομα με μακροχρόνια (12 μηνών και άνω) ανεργία να συμμετέχουν σε αυτά.

Σχετικά με το σύνολο των θέσεων εργασίας των 86 προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης που εντοπίσαμε στο site της Δ.ΥΠ.Α., από το 2016 έως και τη χρονική στιγμή της συγγραφής της παρούσας μελέτης, αντιστοιχούσαν σε περίπου 503.000 εν δυνάμει ωφελούμενους. Από το συγκεκριμένο συνολικό αριθμό περίπου 267.0000 από όλες τις εν δυνάμει θέσεις των αναφερόμενων Ε.Π.Α στόχευαν με (πρωτεύοντα ή δευτερεύοντα τρόπο) στην αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας, ποσοστό περίπου 53% του συνόλου.

Ειδικότερα, στο σύνολο των περίπου 267.217 θέσεων που έχουν ως στόχευση τους την μακροχρόνια ανεργία, οι 150.217, αφορούν την πολιτική της άμεσης δημιουργίας θέσεων στον Δημόσιο Τομέα (ποσοστό 56%). Οι 107.000 (ποσοστό 40%) άμεσες επιχορηγήσεις σε ιδιωτικό τομέα και οι 10.000 (ποσοστό μικρότερο του 4%) τα προγράμματα στα οποία συνδυάζεται η επιδότηση θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα με παράλληλες δράσεις κατάρτισης για τους ωφελούμενους αυτών.

Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι εκτός των ενεργητικών πολιτικών του δημόσιου φορέα απασχόλησης που αναφέρθηκαν, υπάρχουν και άλλες όπως: δράσεις που περιλαμβάνουν αποκλειστικά κατάρτιση, καθώς και η ίδια η διαδικασία της συμβουλευτικής⁹⁸ των ανέργων, πολιτικές οι οποίες όμως δεν δημιουργούν από μόνες τους θέσεις εργασίας. Στην παρούσα μελέτη επιλέχθηκε να παρουσιαστούν και να αναλυθούν οι Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης της Δ.ΥΠ.Α., στις οποίες η προώθηση της απασχόλησης μέσω της δημιουργίας θέσεων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ή της αυτοαπασχόλησης των ωφελούμενων ήταν ο κεντρικός στόχος. Η επιλογή αυτή έγινε, διότι αφενός στην διαδικασία της σύγκρισης διαφορετικών ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης έπρεπε να υπάρχει ένα κοινό σημείο αναφοράς (η δημιουργία θέσεων εργασίας) ώστε να καταστεί εφικτή η εξαγωγή μετρήσιμων συμπερασμάτων, αφετέρου για τις συγκεκριμένες πολιτικές υπάρχει επαρκές και αναλυτικό πληροφοριακό υλικό στον ιστότοπο της Δ.ΥΠ.Α. από το 2016 και έπειτα.

Συνοψίζοντας λοιπόν παρατηρούμε ότι, η άμεση δημιουργία θέσεων στον δημόσιο τομέα και η επιδότηση επιχειρήσεων για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, αποτελούν τις βασικές ενεργητικές πολιτικές με τις οποίες προσπαθεί η Δ.ΥΠ.Α., τουλάχιστον από το 2016 και μετά, να καταπολεμήσει το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας.

98 Μια ακόμα ενεργητική πολιτική είναι η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών συμβουλευτικής της Δ.ΥΠ.Α., προς τους ανέργους, μέσω της πρόσληψης εξειδικευμένου μόνιμου προσωπικού το 2019, μέτρο που συνέβαλε σημαντικά στην ποιοτική σύζευξη προσφοράς και ζήτησης εργασίας για την πλήρωση κενών θέσεων εργασίας, με επιδράσεις στην διάρκεια της κοινής αλλά και μακροχρόνιας ανεργίας. Βλ. Ο.Α.Ε.Δ. (2019), Απολογισμός Δράσεων, Μάρτιος 2015-Ιούνιος 2019 <https://www.dypa.gov.gr/apologismos-drσεων-oaed-martios-2015-iounios-2019>.

Πίνακας 8. Προγράμματα Ε.Π.Α. της Δ.ΥΠ.Α. με στόχευση στη μακροχρόνια ανεργία

Τίτλος προγράμματος	Πρώτη χρονικά εφαρμογή	Μοριοδότηση	Ελάχιστη προαπαιτούμενη διάρκεια ανεργίας	Διάρκεια επιδότησης	Ύψος Επιδότησης	Δεσμεύσεις, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος
Κοινοφελές Πρόγραμμα	02/04/2015	Κύριο κριτήριο μακροχρόνια ανεργία, έως 60 μόρια	3 έως 12 μήνες	5 έως 8 μήνες	100%	Καμία
Πρόγραμμα απασχόλησης μακροχρόνια ανέργων στον δημόσιο τομέα της υγείας	12/12/2016	Κύριο κριτήριο μακροχρόνια ανεργία, έως 60 μόρια.	12 μήνες	12 μήνες	100%	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων δημόσιου τομέα για την απασχόληση 10.000 μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 55-67 ετών.	30/08/2017	Χωρίς	12 μήνες	12 έως 24 μήνες	50%	Καμία
Ειδικό Πρόγραμμα απασχόλησης για 5.500 άνεργους πτυχιούχους ΑΕΙ-ΤΕΙ ηλικίας 22-29 ετών, σε υπουργεία και εποπτευόμενους δημόσιους φορείς	22/11/2018	Κύριο κριτήριο μακροχρόνια ανεργία, έως 48 μόρια	Κοινή ανεργία(1 ημέρα)	12 μήνες	100%	Καμία
Ειδικό Πρόγραμμα. Απασχόλησης 250 ανέργων πτυχιούχων ΑΕΙ-ΤΕΙ ηλικίας 22-39 ετών στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας και στα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ	15/11/2019	Κύριο κριτήριο μακροχρόνια ανεργία, έως 48 μόρια.	Κοινή ανεργία(1 ημέρα)	12 μήνες	100%	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 & 15.000 ανέργων ηλικίας 30-49 ετών.	01/12/2016	Χωρίς	3 μήνες	12 μήνες	+3€ ημερησίως για μακροχρόνια ανέργους	Καμία, για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων με προσωπικό άνω των 20 θέσ. πλήρ. απασχόλ., για την πρόσληψη 5.000 ανέργων σε μειονεκτική και ιδιαίτερα μειονεκτική θέση, άνω των 50 ετών	22/02/2017	Χωρίς	6 μήνες	12μήνες (+9) για μακροχρόνια ανέργους	50%	Καμία, για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων με προσωπ. άνω των 20 θέσ. πλήρ. απασχόλ. για την πρόσληψη 10.000 ανέργων ηλικίας άνω των 50 ετών	22/02/2017	Χωρίς	3 μήνες	12 μήνες (+9) για μακροχρόνια ανέργους	50%	3 μήνες για μακροχρόνια ανέργους μόνο στην περίπτωση επέκτασης της αρχικής 12μηνιας επιδότησης

Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 δικαιούχων επιταγών επανένταξης στην αγορά εργασίας	23/03/2017	Χωρίς	Κοινή ανεργία (1 ημέρα)	12 μήνες	+8€ ημερησίως για μακροχρόνια ανέργ.	3 μήνες για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 ανέργων νέων ηλικίας 18-29 ετών, με έμφαση στους πτυχιούχους ΑΕΙ & ΤΕΙ	27/6/2018	Χωρίς	3 μήνες	15 μήνες για μακροχρόνια ανέργους	50%	Καμία, για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες της χώρας με έμφαση σε μακροχρόνια ανέργους και ανέργους μεγαλύτερης ηλικίας	28/01/2021	Χωρίς	Κοινή ανεργία (1 ημέρα)	12 μήνες	65%-75% για μακροχρόνια ανέργους	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 2.000 ανέργων, ηλικίας 30 ετών και άνω στις Περιφέρειες Αττικής και Ν. Αιγαίου.	07/05/2021	Χωρίς	Κοινή ανεργία (1 ημέρα)	12 μήνες	59% για μακροχρόνια ανέργους	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 1.000 ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική και ιδιαίτερα μειονεκτική θέση	18/06/2021	Χωρίς	6 μήνες	12 μήνες (+12) για μακροχρόνια ανέργους άνω των 24 μηνών	50%	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις Περιφέρειες σε μετάβαση, με έμφαση στις γυναίκες	06/07/2021	Χωρίς	1 μήνα	12 μήνες	65%-70% για άνδρες μακροχρόνια ανέργ.	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 4.000 ανέργων ηλικίας 30 ετών και άνω στις περισσότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες της χώρας, με έμφαση στις γυναίκες	17/01/2022	Χωρίς	1 μήνα	12 μήνες	65%-70% για άνδρες μακροχρόνια ανέργους	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχολ. 10.000 ανέργων που ανήκουν σε δύσκολα εξυπηρετούμενες πληθυσμιακές ομάδες	07/12/2022	Χωρίς	12 μήνες	24 μήνες	50%	8 μήνες για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων

Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 10.000 μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 45 ετών και άνω, σε περιοχές υψηλής ανεργίας.	07/01/2022	Χωρίς	12 μήνες	12 μήνες	50%	Από 4 έως 6 μήνες για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την πρόσληψη 3.000 ανέργων 56 ετών και άνω, που ολοκλήρωσαν το πρόγραμμα απασχόλησης μακροχρόνια ανέργων ηλικίας 55-67 ετών	02/02/2023	Χωρίς	12 μήνες	12 μήνες	50%-70%	Καμία
Πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση 5.000 ανέργων ηλικίας 18-66 ετών, με έμφαση στον τομέα της πράσινης οικονομίας και στις γυναίκες	10/05/2023	Χωρίς	6 μήνες	15 μήνες για μακροχρόνια ανέργους	50%	5 μήνες για την κατηγορία των μακροχρόνια ανέργων
Ολοκληρωμένη δράση κατάρτισης και απασχόλησης ανέργων ηλικίας 25 έως 45 ετών	22-01-2024	Χωρίς	12 μήνες	6 μήνες	50	Καμία

Συμπεράσματα

Κλείνοντας την παρούσα μελέτη, θεωρούμε ότι παρουσιάστηκε με ενάργεια το σύνολο των ενεργητικών πολιτικών που εξασκεί ο δημόσιος φορέας απασχόλησης από το 2016 και μετά, σχετικά με την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα., ένα ποσοστό περί το 53% του συνόλου των προκηρυσσόμενων θέσεων, των προαναφερόμενων Ε.Π.Α, στόχευαν και στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Κύριο μοχλό στην προσπάθεια αυτή αποτελούν τα προγράμματα δημιουργίας άμεσων θέσεων εργασίας στον δημόσιο τομέα και επιδότησης θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Σίγουρα μεγαλύτερη έμφαση στην καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας πρέπει να δοθεί και στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, οι οποίες σχετίζονται με την επιδότηση της επιχειρηματικότητας, καθώς και αυτές οι οποίες συνδυάζουν την κατάρτιση με την απασχόληση.

Σε κάθε περίπτωση η μακροχρόνια ανεργία από το 2022 και έπειτα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat και της Δ.ΥΠ.Α., αποκλιμακώνεται σημαντικά με παράλληλη αύξηση της απασχόλησης. Η εξέλιξη αυτή πιστώνεται κυρίως στην καλύτερη πορεία της οικονομίας, η οποία οδηγεί σε δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Στην αύξηση της απασχόλησης συμβάλουν και οι ενεργητικές πολιτικές που σχεδίασε και διεξάγει η Δ.ΥΠ.Α. από το 2016 έως και σήμερα και τις οποίες παρουσιάσαμε παραπάνω. Μάλιστα, πρόσφατες αξιολογήσεις των ενεργητικών πολιτικών της Δ.ΥΠ.Α., τις οποίες και παραθέσαμε, έδειξαν τις θετικές επιδράσεις που αυτές επιφέρουν και στην αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας.

Εν κατακλείδι, η αποτίμηση των επιδράσεων των προγραμμάτων της Δ.ΥΠ.Α. σχετικά με την καταπολέμηση του φαινομένου της μακροχρόνιας ανεργίας φαίνεται να είναι θετική. Αρχικά, ως προς την παροχή ικανών σε αριθμό προγραμμάτων με έμφαση στην μακροχρόνια ανεργία, και κατά δεύτερον ως προς την αντιμετώπιση των επιδράσεων αυτής. Από την άλλη πλευρά, η πανευρωπαϊκά αρνητική πρωτιά της Ελλάδας στο ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας για το 2023⁹⁹ δείχνει ότι υπάρχουν πολλά ακόμα που πρέπει να γίνουν για την ουσιαστική αντιμετώπιση ενός επίμονου

99 Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem130/default/table?lang=en>

και πολυπαραγοντικού, ως προς τα αίτια του φαινομένου, όπως είναι αυτό της μακροχρόνιας ανεργίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αθανασούλη Κυριακή, Ευστρατόγλου Κώστας, Παναγόπουλος Γιάννης, Παπακωνσταντίνου Παναγιώτα, Προδρομίδης Κ. Πρόδρομος, Κανελλόπουλος Ν. Κώστας (2010), *Αγορά Εργασίας: Εξελίξεις και αρχές πολιτικής*, Αθήνα: ΚΕΠΕ.

Αντωνοπούλου Ράνια (Απρίλιος 2014). Αδάμ, Σοφία., Παπαδημητρίου Δημήτρης, *Η πρόταση της εγγυημένης απασχόλησης για την Ελλάδα*. Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, Κείμενα Πολιτικής.

Γούλας Χρήστος & Λιντζέρης Παρασκευάς (2017). *Διά βίου μάθηση, επαγγελματική κατάρτιση, απασχόληση και οικονομία Νέα δεδομένα, προτεραιότητες και προκλήσεις*, Αθήνα.: ΙΝΕ Γ.Σ.Σ.Ε.

Δεδουσόπουλος Απόστολος (2000). *Η κρίση στην Αγορά Εργασίας: Ρύθμιση - Ευελιξίες - Απορρύθμιση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Δημουλάς Κώστας & Μιχαλοπούλου Καίτη (2008). *Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης, Η περίπτωση των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στους Νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Πρεβέζης, Λαρίσης και Φθιώτιδας*, Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) (Νοέμβριος 2024), Δ/ση Στρατηγικού Σχεδιασμού, Τμήμα Προγραμματισμού, Μελετών και Αξιολόγησης, *Ωφελούμενοι Προγραμμάτων Απασχόλησης ετών 2019-2024*. Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α.
<https://www.dypa.gov.gr/anakinosh-typu-dypa-ofelumeni>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) (2024), e-magazine, εξαμηνιαίο ενημερωτικό περιοδικό, *Μεταρρυθμίσεις, συνεργασίες και εξωστρέφεια*, 1^ο εξάμηνο 2024, Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α.
<https://www.dypa.gov.gr/anakinosh-typu-dypa-ofelumeni>
<https://www.dypa.gov.gr/storage/emagazines/teyxos9/e-magazine-teukhos-9o-tis-dypa.pdf>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) (2022). *Στρατηγική για την Αναβάθμιση των Δεξιοτήτων του Εργατικού Δυναμικού και τη Διασύνδεσή του με την Αγορά*

Εργασίας. Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α. <https://ypergasias.gov.gr>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού Τμήμα Στατιστικής και Ανάλυσης, *Χαρακτηριστικά των Ανέργων Σύμφωνα με τα Δεδομένα της Εγγεγραμμένης Ανεργίας της Δ.ΥΠ.Α.*, 2020,2021,2022,2023,2024, Αθήνα:Δ.ΥΠ.Α.<https://www.dypa.gov.gr/statistikatab=meletesanalyseis&tab2=mikhanismos-diagnosis-anaghkwn-tis-agheras-erghasias&tab3>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Εξαμηνιαίες εκθέσεις για τις εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων: 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023*,.Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α. www.dypa.gov.gr/statistika?tab=meletes-analyseis&tab2=eksaminiaies-ektheseis-ghia-tis-ekselikseis-sto-synolo-kai-ta-kharaktiristika-ton-eghgheghrammenon-anerghon&tab3.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Προαιρετική Ασφάλιση Μακροχρόνια Ανέργων για Θεμελίωση Συνταξιοδοτικού Δικαιώματος λόγω γήρατος (άρθρο 10 του Ν. 2874/00)* Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α. <https://www.dypa.gov.gr/proairetiki-asfalisi-makrokhronia-anerghon>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Παραμένει ανοικτή η πλατφόρμα για την «επιταγή ακρίβειας» 250 ευρώ σε μη επιδοτούμενους μακροχρόνια ανέργους*, Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α. [https://www.dypa.gov.gr/paramenei-anoikti-i-platforma-ghia-tin-epitagli-akriveias-250-efrw-se-mi-epidotoumenous](https://www.dypa.gov.gr/paramenei-anoikti-i-platforma-ghia-tin-epitagli-akriveias-250-efrw-se-mi-epidotoumenous-makrokhronia-anerghoys) makrokhronia-
anerghoys .

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), Δημόσιες Προσκλήσεις Προγραμμάτων: <https://www.dypa.gov.gr/active-employment-policies>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Κατάρτιση*, <https://www.dypa.gov.gr/more-katartisi>.

Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.), *Ανεργία & Παροχές Ασφάλισης Μισθωτών*, Αθήνα: Δ.ΥΠ.Α. <https://www.dypa.gov.gr/anergia-kai-paroxes-asfalishs-misthwtwn?tab=boithimataepidomata&tab2=epidoma-makrokhronios-anerghon&tab3=diarkeia-kai-poso-epidotisis>.

Ευστράτογλου Άγγελος, Κρητικίδης Γιώργος (2023). *Τεχνολογικές εξελίξεις*,

ανθρώπινο δυναμικό και επαγγέλματα, Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2024). *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση 2024. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ.

ΙΝΕ ΓΣΕΕ (2020). *Η μετάβαση της ελληνικής οικονομίας σε ένα νέο υπόδειγμα ανάπτυξης* *Μια εναλλακτική πρόταση στην Έκθεση Πισσαρίδη*. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ. https://www.inegsee.gr/wpcontent/uploads/2020/12/Mia_enallaktiki_protasi_stin_ekthesi_Pissaridi.pdf.

Ιωάννου Χρήστος, Γαβαλάκης Νίκος, Μανούζας Ζήσης, Φιλίνης Κυριάκος (Οκτώβριος 2021). *Δυναμικά Επαγγέλματα: Εκπαίδευση και κατάρτιση για τον παραγωγικό μετασχηματισμό*. Αθήνα: ΣΕΒ.

Ιωάννου Χρήστος, Σιδηρόπουλος Γιάννης, Καραναστάση Κωνσταντίνα, (Μάιος 2020). *Ποιες είναι οι ψηφιακές δεξιότητες και πώς συνδέονται με τα επαγγέλματα*; Αθήνα: ΣΕΒ.

Καρακιουλάφη Χριστίνα, Σπυριδάκης Μάνος, Γιαννακοπούλου, Ελένη, Καραλής Δημήτρης, Σώρος Γιώργος (Οκτώβριος 2014.). *Ανεργία και εργασιακή επισφάλεια, διαστάσεις και επιπτώσεις σε καιρό κρίσης*, ΙΝΕ Αθήνα: ΙΝΕ-Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων.

Καραμεσίνη Μαρία (2024). «Αγορά εργασίας, εργασιακές σχέσεις και αναπτυξιακό μοντέλο: απολογισμός μιας δεκαπενταετίας κρίσεων και οι νέες προκλήσεις», στο Λ. Λαμπριανίδης, Α. Λιάκος, Γ. Σταθάκης (επιμ.) *Αναζητώντας τον Άλλο Δρόμο: Στρατηγικές για την Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας*, Αθήνα: Πόλις.

Καραμεσίνη Μαρία, Ιωαννίδης Γιώργος (2023). *Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης. Θεωρίες, Τυπολογίες, Σχεδιασμός, Αξιολόγηση*, Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Καραμεσίνη Μαρία (2022). *Νομοσχέδιο «Δουλειές Ξανά»: Εμβάθυνση ενός αγοραίου μοντέλου κατάρτισης*, Αθήνα: Η Ναυτεμπορική <https://www.naftemporiki.gr/opinion/1319439/nomoschedio-douleies-xana-emvathynsi-enos-agoraiou-montelou-katartisis>.

Καραμεσίνη Μαρία (2022), *Η Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση ως εργαλείο*

αναπτυξιακής πολιτικής και πολιτικής καταπολέμησης της ανεργίας: δυνατότητες, όρια, προϋποθέσεις, Μελέτες 27-1-2022, ΕΝΑ – Ινστιτούτο Εναλλακτικών Πολιτικών, Αθήνα. https://www.enainstitute.org/wpcontent/uploads/2022/01/Επαγγελματικήκατάρτιση_Καραμεσίνη_ENA_25012022.pdf

Καραμεσίνη Μαρία (2022). *Οι γυναίκες είναι τα μεγάλα θύματα του νεοφιλελευθερισμού*, Αθήνα: Η Αυγή. https://www.avgi.gr/entheta/left-european-parliament/410549_oi-gynaikes-einai-ta-megala-thymata-toy-neofilelytherismoy

Καραμεσίνη Μαρία (2021). «Ανεργία, πολιτική απασχόλησης και πανδημική κρίση στην Ελλάδα: Διατήρηση της απασχόλησης και πλήρης απορρόθμιση της αγοράς εργασίας», στο Α. Καψάλης, Β. Κουμαριανός και Ν. Κουραχάνης (επιμ.), *Κοινωνική πολιτική, αυταρχικός νεοφιλελευθερισμός και πανδημία*, Αθήνα: Τόπος.

Καραμεσίνη Μαρία (2010). *Εισοδηματική Προστασία των Ανέργων στην Ελλάδα. Ιστορική Εξέλιξη, Σύγχρονες προκλήσεις*, στο Μ. Θανοπούλου, Μ. Πετμεζίδου, Μ. Στρατηγάκη (επιμ.), *Όψεις κοινωνικής δυναμικής. Μελέτες χαριστήριες στην Κούλα Κασιμάτη*, Αθήνα: Gutenberg, 2010.

Καραμεσίνη Μαρία (2007), *Η Απορρόφηση των Πτυχιούχων Πανεπιστήμιου στην Αγορά Εργασίας. Πανελλαδική Έρευνα στους Αποφοίτους των ετών 1998-2000*, Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.

Καραμεσίνη Μαρία & Κουζής Γιάννης (2005). *Πολιτική απασχόλησης: Πεδίο σύζευξης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής*, Αθήνα: Gutenberg.

Κατσίκας Χ. Δημήτρης (2018). *Διαρθρωτικές Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα Κατά τη Διάρκεια της Κρίσης (2010-2014). Επισκόπηση, Αποτίμηση και Προτάσεις Πολιτικής*, Παρατηρητήριο για την Κρίση. Αθήνα :ΕΛΙΑΜΕΠ-Τράπεζα της Ελλάδος.

Κατσορίδας Δημήτρης Λεχουρίτης Γιώργος (2010). *Οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της ανεργίας*. Αθήνα: Εγκέφαλος, Αρχαία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής, <http://www.encephalos.gr/full/47-4-05g.htm>.

- Καυκά Κυριακή (Μάρτιος 2015). *Η φυγή των νέων επιστημόνων στο εξωτερικό*, Αθήνα: Intelligent Deep Analysis, <http://www.indeepanalysis.gr/analyseis/arthra/h-fygh-newn-episthmonwn-sto-exwteriko>.
- Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. *ΕΛΣΤΑΤ- Η Αγορά Εργασίας στην Ελλάδα (2015-2023)* https://mdaae.gr/data_type/megethi-agoras-ergasias/i-agera-ergasias-stin-ellada/.
- Μπελεγρή-Ρομπόλη Αθηνά, Μαρκάκη Μαρία, Μαρίνος Θεοχάρης, Κρητικίδης Γιώργος (2015). *Ανεργία και Εμβάθυνση της Κρίσης (2008 - 2014)*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
- Μπούρας Γεώργιος & Λυκούρας Ελευθέριος(2011). *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία*. Αθήνα: Εγκέφαλος, Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής, <http://www.encephalos.gr/48-2-02g.htm>.
- Νόμος 4019/2011, <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/63473/nomos-4019-2011>.
- Ο.Α.Ε.Δ. (Φεβρουάριος 2019). *Παρουσίαση Αποτελεσμάτων, Έρευνα Στάσεων ΟΑΕΔ*, <https://www.dypa.gov.gr/storage/statistika-stoikheia/meletes-analyseis/p34-erefna-ikanopihshs-xrhston-presentation-oaed-jan-2019-revised.pdf>.
- Ο.Α.Ε.Δ, *Απολογισμός Δράσεων, Μάρτιος 2015-Ιούνιος 2019*. https://www.dypa.gov.gr/documents/10195/1214556/CE_91_CE_A0_CE_9F_CE_9B_CE_9F_CE_93_CE_99_CE_A3_CE_9C_CE_9F_CE_A3_20_CE_9F_CE_91_CE_95_CE_94_202015-2019.pdf
- Παναγιωτόπουλος Νίκος (2004). *Η βία της ανεργίας και η οδύνη των ανέργων*, περιοδικό Αθήνα: Σύγχρονη Εκπαίδευση, τεύχος 135.
- Πετράκη Μαρία & Υφαντόπουλος Γιάννης,(Ιούνιος 2015). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί Δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*. Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, τ. 4.
- Πετράκης Παναγιώτης (2022) *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση για τους σημαντικότερους κλάδους της Ελληνικής Οικονομίας ως Απαιτούμενη Παρέμβαση στην Ελληνική Αγορά Εργασίας: Θεωρία, Μεθοδολογία και Εφαρμογή*. Quaestor

Πισσαρίδης Χριστόφορος, Βαγιανός Δημήτρης , Βέττας Νίκος, Κώστας Μεγύρ,(14 Νοεμβρίου 2020). *Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία*, Τελική Έκθεση.

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Αύγουστος 2022) Γενική Γραμματεία Ενίσχυσης της Απασχόλησης, *Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης*, Αθήνα:ΥΠΕΚΑ [https://ypergasias.gov.gr/ 20wp-content/uploads/2022](https://ypergasias.gov.gr/20wp-content/uploads/2022).

Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. *Εκθέσεις Π.Σ. Εργάνη, Ροές Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα, Δεκέμβριος 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023*: Τμήμα Στρατηγικού Σχεδιασμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης Πολιτικών Εργασίας “ΕΡΓΑΝΗ” και Κοινωνικής Προστασίας Ομάδα Διαχείρισης του Πληροφοριακού Συστήματος “ΕΡΓΑΝΗ”<https://ypergasias.gov.gr/apascholisi/ektheseis-p-s-ergani/>.

Φατούρου Μίκα (2010) *Εργασία και ανεργία: ψυχολογικές επιπτώσεις*, Αθήνα: Εγκέφαλος, Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής, <http://www.encephalos.gr/full/47-4-04g.htm>.

Ξενόγλωσση

Antonopoulos Christos, Anyfantaki, Sofia, Balfoussia, Hiona., Kosma Theodora, Papapetrou, Evangelia, Petroulakis, Filippos, Petroulas Pavlos, Zioutou, Pinelopi (2022). *The Greek labour market before and after the pandemic: Slack, tightness and skills mismatch*. Athens: Bank of Greece, Economic Bulletin, 56.

Anyfantaki Sofia, Caloghirou Yannis, Dellis Konstantinos, Karadimitropoulou Aikaterini, Petroulakis Filippos (2022). *Skills, Management Practices and Technology Adoption in Greek Manufacturing Firms*, Athens: Bank of Greece.

Bakas Dimitrios & Papapetrou Evangelia. (2012). *Unemployment in Greece: Evidence From Greek Regions*, Athens: Bank of Greece.

Bandura, Albert (1977) *Self- efficacy: toward a unifying theory of behavioral change*, Psychological Review, 84.

- Bernal-Verdugo, Lorenzo, Davide Furceri, Guillaume, Dominique, (2012) *Crises, Labor Market Policy, and Unemployment*, IMF Working Paper65, imf.org.
- Dell’Aringa, Carlo, Ludovici Manuela,(1988) *Determinants of Unemployment Duration for Displaced Workers*, Labour Review of Labour Economics and Industrial Relations.
- Demekas, Dimitris. & Kontolemis, Zenon (1996). *Unemployment in Greece: A Survey of the Issues*, IMF Working Papers No. 91, International Monetary Fund.
- Diamond Peter (2013). *Cyclical Unemployment, Structural Unemployment*. Working Papers. Boston :Federal Reserve Bank.
- Duell, Nicola, Thureau, Lena, Vetter Tim (2016). *Long-term Unemployment in the EU: Trends and Policies*. Bertelsmann Stiftung.
- Eurostat,
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem130/default/table?lang=en>
- Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/une_rt_a__custom_14777952/default/table?lang=en
- Eurostat,
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfu2ltu__custom_14761286/default/table?lang=en
- Goldsmith, Arthur, Veum. Jonathan, Darity, William (1996) *The psychological impact of unemployment and joblessness*, The Journal of Socio –economics, 25.
- Grace, Lee & Parasnis Jai (2014). *Discouraged workers in developed countries and added workers in developing countries? Unemployment rate and labour force participation*. Economic Modeling, 41.
- Guichard, Stephanie & Rusticelli, Elena (2010) *Assessing the Impact of the Financial Crisis on Structural Unemployment in OECD Countries*.OECD Economics Department Working Papers, No. 767.
- Herbig, Britta & Dragano, Nico (June 2013). *Health in the long-term unemployed*. Deutsches Ärzteblatt International 110.

- Ioannidis, Yiorgos (February 2012). *Creating Markets out of nothing: the case of vocational training market in Greece*, University of Crete.
- Kapur, Radhika (August 2022). *Understanding Unemployment as a Social Problem*. Working Paper.
- Karafolas, Simeon, & Alexandrakis Alexandros (2015). *Unemployment Effects of the Greek Crisis: A Regional Examination*. *Procedia Economics and Finance*, 19.
- Kassenboehmer, Sonia., Haisken-DeNew, John (2008) *You're fired! The casual negative effect of unemployment on life satisfaction*, *Ruhr Economic Papers*, no 63.
- Katsikas Dimitris (2021). *Skills mismatch in the Greek labour market: Insights from a youth survey*, Athens: Eliamep.
- Levine Linda (2013). *The Increase in Unemployment Since 2007: Is It Cyclical or Structural?*, Congressional Research Service.
- Martín-Román Angel (2022) *Beyond the added-worker and the discouraged-worker effects: the entitled-worker effect*. *Economic Modeling*, 110.
- Mathers, Colin & Schofield, Deborah (1998) *The health consequences of unemployment: the evidence*. Australia:Medical Journal.
- OECD (2024) *Impact Evaluation of Training and Wage Subsidies for the Unemployed in Greece*.
- Petrongolo, Barbara & Ronchi, Maddalena, (April 2020). *Gender gaps and the structure of local labor markets*, IZA Institute of Labour Economics, 64.
- Sumner Rachel & Gallagher Stephen (2017). *Unemployment as a chronic stressor: A systematic review of cortisol studies*, University of Gloucestershire, Psychology and Health.
- Saunders Peter (December 2002). *The direct and indirect effects of unemployment on poverty and inequality*. The Social Policy Research Centre Discussion Paper No. 118,.
- Spinnewijn, Johan, Topa, Giorgio, Mueller Andreas, (2021). *Job seekers' beliefs and the causes of long-term unemployment*, VOX EU CEPR, cepr.org.

World Bank (April 2021) *Greece: Improving The Design And Delivery of Almps – Phase II Monitoring Report #2 – Elefsina Pilot Program* World Bank Report No. AUS0002197,27.<https://documents1.worldbank.org/curated/en/955371622093970259/pdf/Monitoring-Report-No-2-Elefsina-Pilot-Program.pdf>.

Yannakourou, Stamatina & Tsimpoukis, Chronis (May 2014). *Flexibility without Security and Deconstruction of Collective Bargaining: The New Paradigm of Labor Law in Greece*: in *Comparative Labor Law & Policy Journal* Vol. 35.